

★A★S★D★

Z OBSAHU 3. ČÍSLA:

O muži, kterého všichni
potřebujeme

Přes údolí stínů smrti

Začátek Livingstonovy práce
v Africe

Faraonové, které znal Mojžíš

Umění milovat

Skrytý hlad

Od kojence k batoletě

Kdy je ztráta ziskem
a zisk ztrátou

Ze světa i z domova

73

ZNAMENÍ DOBY

Zkus to!

*zapomeň šedesát vteřin svou nenávist
nemysli šedesát vteřin na peníze
nech šedesát vteřin mluvit své svědomí
postav se šedesát vteřin proti válce
bojuj šedesát vteřin proti své zbabělosti
děkuj šedesát vteřin za zdraví a za denní chléb
měj šedesát vteřin někoho rád
zkus to!
začni pomalým krokem
zkus to!
zítra už to budou dvě minuty
dvě minuty bez nenávisti bez sobectví
dvě minuty zápasu
dvě minuty vděčnosti
dvě minuty lásky
pamatuj,
že po druhé minutě následuje třetí, čtvrtá, pátá...
neříkej, že to je příliš těžké
zkus to!
ne zítra
ne potom
ale teď*

M. SCHULZE

PŘES ÚDOLÍ STÍNŮ SMRTI

JIŘÍ DREJNAR

JIŽ DLOUHÉ ROKY odpočívá pod bílým kamenným náhrobkem. Věnce a kytice, které zdobí jeho hrob, lidé čas od času vymění. Při slavnostních příležitostech se k němu postaví čestná stráž. Ti, kteří sem přicházejí, se tiše zastavují, muži smekají. Pouhá dvě slova, vytesaná na náhrobním kameni, nutí každého k zamyšlení: Kdo to byl, jenž zde spí svůj sen smrti? Jak se jmenoval? Byl mladý nebo starší? — Nevíme a ani se nikdy nedozvíme. Pod náhrobkem se totiž skrývá veliké tajemství. To jediné, co nápis napovídá, je vlastně také tajemství. Je na něm napsáno: Neznámému vojínu.

Kdyby tento neznámý mohl promluvit, co by nám asi o sobě řekl? Co by pověděl o své minulosti? O svých starostech a radostech? O svém životě a své smrti? Prozradil by nám toto tajemství minulosti?

Pod náhrobkem se však neskrývá jenom tajemství minulosti, ale i současnosti? Mohl by nám onen Neznámý říci něco o tom Velkém Neznámém, které se ukrývá za každým náhrobním kamenem? Pověděl by nám, co je to vlastně smrt a co se skrývá za údolím stínů smrti?

CO JE SMRT?

Tato otázka nepatří jen do oblasti víry a náboženství, ale od paměti ji řeší i lékaři. A zdá se, že rozvoj moderní medicíny přinesl lékařům i starosti. Vyžádal si totiž novou definici smrti.

V minulosti nebylo problematické prohlásit někoho za mrtvého. Jestliže lékař nezjistil tep srdce, mohl konstatovat smrt. Srdeční činnost byla totiž dlouho považována za jediné měřítko života. Dnes, kdy se provádějí transplantace orgánů, není tato definice smrti správná ani přiměřená. Vždyť při lékařském zákroku nebo během ošetřování může dojít i k úplnému zastavení srdeční činnosti, ale víme dobře, že tuto činnost je možné různými mechanickými nebo umělými prostředky obnovit.

Tato skutečnost však vyvolává novou vážnou otázku: Vrátil se takový nemocný „z mrtvých“? Často se stává, že u pacienta již nastala tzv. „klinická smrt“. Postižený nedýchá a jeho srdce je v klidu. V takovém případě je zavedeno umělé dýchání a srdeční činnost je vyvolána také umělým mechanickým podnětem. Pomocí tohoto zásahu pacient ožije. Jak se však dívat na onu chvíli, kdy nedýchal a srdce nepracovalo? Byl mrtev?

Dnes jsou ve většině nemocnic k dispozici přístroje, které umožňují, aby pro určení stavu smrti byla užívána jiná kritéria než při běžné praxi v minulosti. Pro lékařské týmy, pracující na oživovacích a chirurgických odděleních, je zastavení srdce běžným jevem. Na operačním stole leží pacient, jehož srdce je v naprostém klidu a jeho krevní oběh je na delší dobu napojen na umělé — mechanické srdce. V takovém případě je život pacienta hodnocen podle jeho mozkové činnosti. Citlivý přístroj měří elektrickou potenci mozků a podle ní je pacient považován za živého. Vymizí-li tato činnost, pak se hovoří o tzv. „mozkové smrti“. Onen přístroj, zaznamenávající i ty nejmenší impulsy mozku, se nazývá elektroencefalograf (EEG). Jeho pomocí nemůže být uměle udržována mozková činnost, ale on vlastně jen napovídá lékařům, zda mají ještě pokračovat v oživovacím úsilí.

Ovšem, ne každý, kdo stojí v branách smrti, je v rukou lékařů, kteří mají k dispozici tyto „oživovací“ přístroje, a skutečnost je též taková, že není možné udržet naživu člověka trvalým nasazením umělých plic a mechanického srdce. Vždyť smrt je vlastně přirozeným závěrem dlouhého životního procesu nebo nemoci, při nichž se vyčerpaly tělesné životní zdroje.

Je sice pravda, že v mnoha případech lékaři vyvinuli horečné úsilí a zachránili na smrt odsouzeného pacienta, takže ještě nějakou dobu žil a byl i zdravý. Pouze tam, kde došlo k těžkému po-

rušení a zastavě mozkové činnosti, jejich práce je bezvýsledná. A k tomuto zastavení nebo porušení mozkové činnosti dochází tehdy, je-li mozek bez výživy a zásobení kyslíkem déle než šest minut. Potom končí „klinická smrt“ a nastává smrt skutečná.

Pro zamyšlení a doplnění tohoto tématu uvedme ještě jednu lékařskou zajímavost. V jistém ústavu ve Francii udržují již přes 20 let „člověka“, u něhož trvala klinická smrt déle než šest minut. Došlo u něj k tak těžkému poškození mozku, že mnohé části odumřely a zachovány zůstaly pouze srdeční a dýchací funkce. Nic nevnímá, nic neví, jeho tělo je jenom uměle živeno. Ve skutečnosti přestal být již člověkem a stal se „preparátem“, i když dýchá a srdce bije.

Máme-li tedy shrnout všechna hlediska na život a smrt, pak můžeme s jistotou říci, že život má smysl a význam jen tam, kde je vědomě používán. Lidé nechtějí a nemohou existovat jen jako živé rostliny nebo preparáty, o které musí být pečováno. Ztráta vědomí, tak jak ji poznáváme v různých záchratových stavech, je prvním krokem, jímž člověk sestupuje ke konečnému výsledku — úplnému zániku života.

Zde se však dostáváme k onomu Velkému Neznámému. Co se skrývá za údolím stínů smrti?

CO JE PO SMRTI?

Jestliže někdo fyzicky i duševně — tedy úplně — umírá, co se stává s jeho tělem, duchem a vědomím? Někteří lidé věří, že i když tělo umírá, duše pokračuje ve své existenci odděleně od těla — buď v nebi, pekle nebo „někde mezi“. Jestliže někdo připouští některou z těchto posmrtných zkušeností, pak musí nutně předpokládat, že nemizí vědomí takového jedince.

Nový zákon nám podává zprávu o muži, kterému po čtyřech dnech smrti vrátil Bůh dech života. Je to známý příběh o Lazarovi a zaznamenal ho pro nás očitý svědek Jan (11, 11). Jakékoliv dohady, zda Lazar byl skutečně nebo jen zdánlivě mrtvý, jsou zbytečné, protože zpráva v 39. verši vylučuje možnost zdánlivé smrti. Když Ježíš přišel ke hrobu a žádal, aby odvalili kámen, varovala jej sestra zemřelého: „Pane, již zapáchá, vždyť jsou tomu čtyři dny!“

Ježíš Lazara přivedl k životu ze stavu několikadenní skutečné smrti. A my si dnes klademe přirozenou otázku: Kde dlela jeho duše, když tělo bylo již v rozkladu? Vrátila se snad z nějaké daleké pouti? Byl schopen myslet i v době, kdy jeho tělo bylo zajatcem smrti?

Hledíme na tyto otázky logickou a na bibli založenou odpověď. Lazar vyšel z hrobu. Vyprávěl potom někomu něco o oněch čtyřech dnech? Stěžoval si na to, že se musel vrátit „z věčné blaženosti“ na tuto slzami prosáklou zemi? Nebo děkoval snad Ježíši, že jej vytrhnul „z pekelných útrap“? Ti, kteří s ním po vzkříšení byli, nic takového nezaznamenali, protože Lazar „ze záhrobí“ žádnou zprávu nepřinesl.

Jan však zaznamenal jinou důležitou skutečnost, která nám mnoho napoví. Ježíš nazval smrt spánkem. Učedníkům totiž řekl: „Náš přítel Lazar usnul. Ale jdu, abych jej probudil.“ (11, 11)

Učedníci nemohli pochopit Ježíšova slova. Nemocný potřebuje přece spánek. Proč jej tedy chce probudit? Proto mu odpověděli: „Pane, usnul-li, bude zachráněn.“ Ježíš však mluvil o jeho smrti, ale oni myslili, že mluví o usnutí spánkem. Tu jim Ježíš řekl zřetelně: „Lazar zemřel.“ (11, 12–14) Spasitel tedy nazval smrt spánkem. A to není jediné přirovnání, které v bibli nacházíme. Více než padesátkrát nazývá Písmo smrt spánkem. Není to trefné přirovnání? Zamysleme se trochu nad tím.

Co je to spánek? Je něco obdivuhodnějšího, než klidný, bezesný noční spánek? Všechna lopota, všechny starosti, úzkosti a bolesti jsou zapomenuty. Žádná slza a žal nezarosí naše oko. Usneme a přestáváme všechno vnímat. Ani čas neexistuje, protože ho neregistrujeme. A když se ráno probudíme, nic o noci nevíme. To poslední, co si pamatujeme, to jsou poslední chvíle před usnutím.

A jestli jste si pozorně přečetli celý příběh o Lazarovi, pak víte, že jeho sestra vyčítala Pánu Ježíšovi, že přišel pozdě. On jí však řekl: „Vstane bratr tvůj.“ Marta mu nato odpověděla tak, jak byla podle Písma a jistě i z dřívějšího Ježíšova svědectví poučena: „Vím, že vstane při vzkříšení v poslední den.“ Ježíš jí řekl: „Já jsem vzkříšení a život.“ (Jan 11, 23–25) A tuto skutečnost ještě téhož dne u Lazarova hrobu potvrdil.

Zde je tedy jedno z biblických míst, které nám otevírá pohled na ono Neznámo, jež se skrývá za každým náhrobním kamenem. A připojíme-li k němu další inspirovaná svědectví, náš pohled se ještě více rozšíří: „Také bychom vás, bratři, neradi nechali v nejistotě o lidech, kteří zesnuli. Nermuťte se pro ně, jako činí ostatní, kteří nic nevědí o naději. Věříme, že Ježíš umřel a vstal z mrtvých. Tak Bůh skrze Ježíše i ty, kteří zesnuli, s ním přivede. Toto vám pravíme slovem Páně, že my živí, kteří se dožíváme příchodu Páně, nepředějeme těch, kteří zesnuli. Sám Pán sestoupí s nebe, jakmile zazní výzva, jakmile se ozve hlas archanděla a Boží polnice. Mrtví v Kristu vstanou nejprve, potom my živí, kteří se toho dožíváme, spolu s nimi budeme uchvázeni v oblacích, půjdeme naproti Pánu do vzduchu, a tak budeme trvale s Pánem.“ (1 Tes 4, 13–17)

Na tuto chvíli vzkříšení, která bude při druhém příchodu Krista, se apoštol Pavel těšil. Proto se nijak smrti nebál. Tak jako David ve 23. Žalmu praví, že se nebude báti jít údolím stínů smrti, tak vyznává i Pavel: „...doba mého odchodu je tu. Dobrý zápas jsem bojoval, svůj běh jsem skončil, víru jsem zachoval. Na konec mne čeká věnec spravedlnosti, jež mi v onen den odevzdá Pán, spravedlivý soudce a nejenom mně, nýbrž i všem, kdož milovali jeho zjevení.“ (2 Tim 4, 6–8)

Jak slavné a předivné probuzení to bude! Apoštolové, první křesťané i ti, kteří žili ve středověku a spolu s nimi všichni další věřící, kteří usnuli spánkem smrti. Zemřeli a zapomněli na všechna svá trápení. Spí, a „nevědí nic. I milování jejich, i nenávisť jejich, i závist jejich zahynula, a již více nemají dílu na věky v žádné věci, kteráž se děje pod sluncem.“ (Kaz 9, 5, 6) Spí a čekají na probuzení, jež bude ve slavném vzkříšení při Kristově příchodu.

Naše odpověď by však nebyla úplná, kdybychom si nevysvětlili ještě jeden verš, který by při povrchním čtení Písma vyvolával zdání, že přece po smrti „něco“ přežívá a od těla se odpoutává. V knize Kazatel čteme (12, 7): „A navrátí se prach do země, jakž prvé byl, duch pak navrátí se k Bohu, kterýž jej dal.“

Zde tedy máme popis toho, co se stává, když člověk umírá. Při čtení tohoto verše přirozeně vyvstává otázka: Co je to ten „duch“,

kteří se vrací k Bohu? Slova apoštola Jakuba nám poslouží k porozumění. „Jako je tělo bez ducha mrtvé, tak je i víra bez skutků mrtvá.“ (2, 26)

Kdybychom měli možnost číst bibli v původním textu, pak bychom zjistili, že tam, kde máme česká slova duch, dech, dýchání, užívá hebrejšтина nebo řečtina pouze jeden výraz. Ve Starém zákoně je to hebrejské „ruah“ a v novozákonní řečtině „pneuma“.

Vedle ducha, dechu nebo dýchání mluví Písmo ještě o duši, pro kterou mají původní texty toto vyjádření: Starý zákon „nepeš“ a Nový zákon řecké „psyché“. Slova duch a duše jsou v bibli střídavě užívána. Tak např. Job říká: „...dokudž duše má ve mně bude a duch Boží v chrápech mých.“ (27, 3)

Duch, kterého člověk obdržel od Boha a jenž se „vrací zpět k Bohu“, je tedy vložen Bohem „do chrápu“ člověka. Vraťme se proto ke zprávě o stvoření a podívejme se, co vlastně Bůh vložil „do chrápu“.

„I učinil Hospodin Bůh člověka z prachu země a vdechl v chrápe jeho dechnutí života, i byl člověk v duši živou.“ (1 Moj 2, 7)

Při stvoření vdechl Bůh do neživého těla dech života a člověk se stal duší živou. Při smrti se dech života vrací zpět k Bohu, který jej dal. Je to tedy opak toho, co se stalo při stvoření.

„I učinil Hospodin Bůh člověka z prachu země.“ — Představme si tělo člověka, jak vyšlo z ruky Stvořitele. Dokonalé v každém detailu. Je zde srdce v hrudi, připravené bít — ale nebijе. Je v něm krev, připravená protékat tělem — ale neteče. Jsou zde plíce, připravené dýchat — zatím však nedýchají. Je zde prostě člověk, připravený žít, milovat, jednat — ale on nežije, nemiluje a nejedná.

A nyní čteme dále: „...a vdechl v chrápe jeho dechnutí života, i byl člověk v duši živou.“ Od tohoto okamžiku se stává živou duší, osobností. Projevuje se jako charakter a individualita. Živá duše se stala výslednicí spojení neživého těla s dechem života.

Když potom člověk umírá, podle Kazatele 12, 7, navrátí se prach do země, jakž prvé byl a duch (neboli dech života) — ať šlo o člověka věřícího nebo nevěřícího — vrací se k Bohu, kterýž jej dal. Individualita však nezaniká. Charakter je zachován. Osobnost je ukryta v rukou Božích. Člověk si však není ničeho vědom, protože životodárné a život udržující spojení těla a ducha života bylo zlomeno.

Jinými slovy řečeno: jestliže spojení prachu země a dechu života učiní člověka živou duší, co se stává s duší, když smrt způsobí oddělení těchto dvou „základních činitelů“? Každý musí pochopit, že člověk prostě přestává být živou duší až do toho okamžiku, kdy Životodárce znovu tyto dva činitele spojí. A to se stane při vzkříšení v den druhého příchodu Kristova.

Dovolte mi tuto skutečnost ilustrovat názorným příkladem. Představte si, že máte hromadu prken a hromádku hřebíků. To je vše, co máte — pouze prkna a hřebíky. Nyní tato prkna a hřebíky sestavíme dohromady. Již nemáme více hromadu prken a kupu hřebíků, ale máme před sebou bednu.

Odkud přišla, z čeho povstala tato bedna? „Jaká naivní otázka!“, řeknete. „Vždyť je to prostě spojení hromádky hřebíků a kupy prken.“ A máte pravdu.

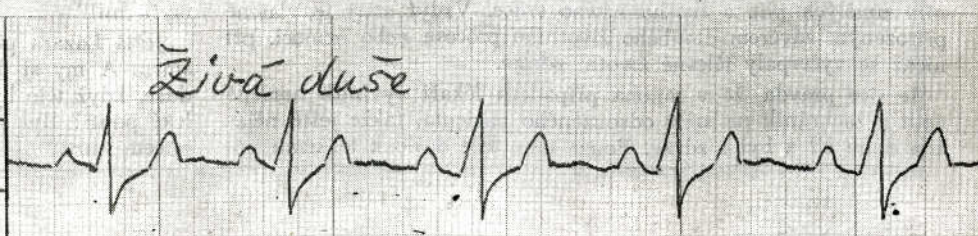
Ale nyní připustíme, že již více nechcete mít bednu, a tak vytáhnete všechny hřebíky a dáte je na jednu hromádku a prkna uložíte na hromadu druhou. Kam nyní „odešla“ ona bedna? Myslím, že mi jednoduše řeknete: „Neodešla nikam. Přestala pouze existovat jako bedna.“ A máte opět pravdu. Prkna existují dále a hřebíky zde jsou také. O bedně však nemůžeme více mluvit. Ta zde zase bude, až znovu spojíme ony dva „základní činitele“.

A právě tak tomu bylo na počátku. Bůh stvořil člověka ze dvou věcí: z prachu země a dechu života. A jako výsledek spojení těchto dvou činitelů vznikla žijící, mluvící a jednající — živá duše. Když se tyto činitele od sebe oddělí, živá, milující a jednající duše — kombinace těla a ducha — nikam neodchází, ale přestává prostě existovat. A protože neexistuje, není si ani ničeho vědoma. Proto čteme v Žalmu 146, 4: „Vychází duch jejich, navracejí se do země své, v tentýž den mizejí myšlení jejich.“ Proto píše Kazatel

Dech života

Živá duše

Prach - tělo

(9, 5, 6), že „mrtví nevědí nic“, protože „milování jejich, i nenávisť jejich, i závist jejich zahynula“. Proto svědčí žalmista (115, 17), že „mrtví Pána chválíti nemohou, ani žádný z těch, kdo se ubírá do říše mrtvých“. A David volá k Pánu (Žalm 6, 5): „Kdo propadne smrti, nebude už na tebe myslet. Kdo tě může chválit pod zemí?“ (Oba Žalmy v překladu P. Kunického)

Jestliže mluvil Pán Ježíš při Lazarově smrti o spánku, pak jenom potvrdil pravdu, zjevenou již v jedné z nejstarších knih bible, u Joba (14, 12): „Tak člověk, když lehne, nevstává zase dotud, dokudž nebes stává. Nebývají vzbuzeni lidé, aniž se probouzejí ze sna svého.“

V následujících verších nacházíme jasnou odpověď na odvěkou lidskou otázku po Velkém Neznámu: „Když umře člověk, zdálíž zase ožít? Po všechny tedy dny vyměřeného času svého očekávati budu, až přijde proměna při mně. Zavoláš, a já se ohlásím tobě, díla rukou svých budeš žádostiv.“ (v. 14, 15)

JEŽÍŠ JE ZÁRUKOU VZKŘÍŠENÍ

Tisíce — desetitisíce velkých mužů a žen odpočívají pod kamenými náhrobky. Protože byli slavní, věnce a kytice zdobí jejich hroby. Umělci, vědci, vojevůdcové, králové, náboženští vůdci a reformátoři. Ti, kteří přicházejí k jejich hrobům, se tiše zastavují a muži před místem jejich odpočinku smekají. Pod náhrobními kameny odpočívají ti, kteří vstoupili do údolí stínů smrti.

Je však jeden hrob, který je prázdný. I do něj před dvěma tisíci lety vložili mrtvé tělo. A aby měli jistotu, že v hrobě zůstane, učinili ta nejlepší opatření, jaká učinit mohli: ke hrobu postavili ozbrojené římské vojáky, aby ho střežili. Všechno toto úsilí však bylo marné, protože mrtvý nezůstal dlouho zajatcem smrti. Třetího dne hrob vydal svou obět a On vyšel jako vítěz nad smrtí i hrobem.

Pro ty, kteří by o této skutečnosti chtěli pochybovat, je zde svědectví apoštola Pavla, který se s ním potom setkal. A nebyl sám, protože píše: „... Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem, byl pohřben a byl vzkříšen třetího dne podle Písem, zjevil se Kálofovi, potom dvanácti, pak se zjevil více než pěti stům bratřím najednou, z nichž většina dosud žije... Pak se zjevil Jakubovi, potom všem apoštolům a naposledy... zjevil se i mně!“ (1 Kor 15, 3—9)

Apoštol v Kristově vzkříšení však nevidí pouhou historickou událost. Pro něho to je silný pramen naděje a jistoty, že Ježíš má moc a sílu vzkřísit i jeho samotného a spolu s ním i všechny věřící. Proto dodává: „Káže-li se, že Kristus vstal z mrtvých, jak mohou někteří mezi vámi říkati, že není vzkříšení mrtvých? Není-li vzkříšení z mrtvých, ani Kristus nebyl vzkříšen; nebyl-li Kristus vzkříšen, prázdné je naše kázání, prázdná je i naše víra. Pak tu

stojíme jako lživí svědkové o Bohu... Ale Kristus vstal z mrtvých, jako první ze zesnulých... V Kristu všichni budou oživeni.“ (1 Kor 15, 12—15, 20, 22)

Toto není ovšem jenom vyznání apoštola Pavla. Tato naděje se táhne jako zlatá nit od bran ráje. Bůh ji vložil do srdcí lidí. Bůh ji zjevil skrze proroky i apoštoly a utvrdil vzkříšením Ježíše. Tato víra plála v Jobově srdci, když zvolal: „Já vím, že vykupitel můj živ jest, a že v den nejposlednější nad prachem se postaví. A až by kůži mou i tělo červi zvrtili, však vždy v těle svém uzřím Boha.“ (Job 19, 25, 26)

Dozvolte mi ještě na chvíli, abych vaši pozornost obrátil k jednomu příběhu, který se udál v souvislosti s jednou významnou bitvou. Navštívíte-li v Anglii starou katedrálu ve Winchesteru, pak vám jistě starý průvodce tento příběh připomene.

Vévoda z Wellingtonu bojoval s Napoleonem Bonapartem. Celá Anglie napjatě očekávala, jak bitva dopadne. Zprávy o situaci byly signalizovány z evropské pevniny na plachetnici a odtud byly předávány dále na věž katedrály ve Winchesteru a nakonec do Londýna. Obyvatelé v Londýně napjatě očekávali každou zprávu, která se vždy bleskurychle rozletěla po celém městě.

Konečně přicházela ta nejočekávanější: W-E-L-L-I-N-G-T-O-N P-O-R-A...

Právě uprostřed signalizování sedla na záliv mlha, a tak do Londýna mohlo být zasláno jen nedokončené poselství: Wellington pora...

Tato dvě neúplná slova stačila, aby obyvatelé města upadli do zoufalství a beznaděje. „Wellington poražen!“ neslo se od úst k ústům. Lidé v ulicích stavěli barikády. Ženy i starci se chystali bránit zemi, bude-li třeba.

Ale konečně se opět mlha zvedla a zpráva mohla být znovu vyslána: „W-E-L-L-I-N-G-T-O-N P-O-R-A-Z-I-L N-E-P-Ř-I-T-E-L-E.“

Umíte si představit, jaká radost se roznesla po celé zemi?

Myslím, že tento příběh vhodně ilustruje zvěst evangelia o ukřižování. Ježíš umírá na kříži a temnota se snáší na zemi. Přikrývá nejenom zemi, ale naplňuje i srdce učedníků. Od úst k ústům se nese zpráva: „Ježíš poražen!“

Náhle však temnota ustupuje a přichází jitro vzkříšení. A nyní přichází nová zpráva: „J-E-Ž-I-Š P-O-R-A-Z-I-L S-M-R-T!“

Milý čtenáři, může být zvěstováno něco radostnějšího? Myslím, že náš jazyk nemůže vyslovit krásnější poselství a žádné pero nemůže zaznamenat nadějnější zvěst nad tuto: Ježíš porazil smrt! Ježíš prošel údolím stínů smrti!

A nezapomeň, že tímto údolím chce provést i tebe. Uchop se jeho ruky a nech se jím vést!

Bible mluví

O MUŽI, KTERÉHO VŠICHNI POTŘEBUJEME

BOŽÍ KNIHA - bible - nám představuje muže, kterého všichni potřebujeme:

„A není v žádném jiném spasení, neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze které bychom mohli spasení býti.“ (Skut 4, 12)

Osoba, o níž je v tomto verši zmínka, musí být absolutně nepostradatelná a nenahraditelná. „Není v žádném jiném spasení.“ - Proč ne? „Protože není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze které bychom mohli spasení býti.“

Ve své knihovně mám malou brožurku, jež byla vydána již před mnoha roky. Pisatel v ní pojednává o Ježíši a nadepsal ji: „Muž, který nesnese srovnání“. Myslím, že je to přiléhavý název. Ježíš totiž opravdu nesnese srovnání s někým, kdo žil před ním nebo po něm. Nesnese srovnání proto, že On jediný byl Synem živého Boha. To je také důvod, proč zraky všech, kteří chtějí být spaseni, musejí se upírat jenom k němu. On je opravdu ten, kterého všichni potřebujeme.

Když před lety vydavatelé jednoho rozšířeného náboženského časopisu uspořádali anketu, ve které položili mnoha osobám otázku „Co soudí o Kristu?“, dostali ve většině případů velmi zajímavé odpovědi. Ty, které se nejvíce opakovaly nebo svým obsahem si byly blízké, zveřejnili na stránkách listu.

Vzpomeňme alespoň dvě z nich. Mnoho lidí uvedlo své přesvědčení, že Ježíš byl největším charakterem lidských dějin, a nebylo méně těch, kteří řekli, že za tři roky své veřejné činnosti ovlivnil morálku a život lidstva tak jako nikdo jiný.

Nejsou tyto názory opravdu pozoruhodné? Nevede nás studium evangelí k tomu, abychom se v hluboké úctě sklonili před jeho ryzím a nesrovnatelným charakterem? A nejsou snad dějiny necelých dvou tisíciletí poznamenány jeho jménem, jeho vlivem a jeho učením?

Ti, kteří věří Písmu svatému, odpoví na tyto otázky jednoduše: Ježíš nebyl jenom člověkem, ale byl Bohem v těle.

BOŽÍ SVĚDECTVÍ O JEŽÍŠI

V Božím slově - bibli - nenacházíme zprávy, které by Ježíšovo božství jenom naznačovaly, ale je zde za Boha zcela samozřejmě uznáván a prohlašován. O jeho božství nesvědčí toliko Nový zákon, kde je popsán jeho život, jeho skutky a jeho učení, ale již v knihách Starého zákona nacházíme zprávy o Mesiáši, který přijde jako božská Bytost.

Dávno předtím, než Ježíš přišel na tento svět, Bůh nechal zapsat celou řadu zvláštních proroctví, jež později měla posloužit lidem, aby ho jako očekávaného Mesiáše poznali. Tak např. prorok Micheáš osm set let předem označil místo, kde se Mesiáš narodí. Měl to být malíčký Betlém, vzdálený necelých deset kilometrů od Jeruzaléma.

„Ale ty Betléme Efrata, jakžkoli jsi menší než tisíce Judských, z tebe mi vyjde ten, kterýž má býti Panovníkem v Izraeli, a jehož východové jsou od starodávna, ode dnů věčných.“ (Mich 5, 2)

Jiné významné proroctví svědčí sedm století předem, že se Ježíš narodí z panny: „Protož sám Pán dá vám znamení: Aj, pan- na počne a porodí syna, a nazve jméno jeho Immanuel, kteréž se vykládá: S námi Bůh.“ (Iz 7, 14 srovnej s Mat 1, 23)

K tomuto starozákonnímu svědectví můžeme připojit ještě prorockou výpověď Danielovu (9, 24-27), který uvedl čas, kdy se Mesiáš objeví na veřejnosti a kdy bude za- bit. Studium tohoto proroctví nás musí naplnit úžasem, když zjistíme, že přesně v předpověděnou dobu se tak stalo. Ježíš vstoupil do své veřejné činnosti v roce 27 po Kristu.

Dále byl předem oznámen charakter Kris- tovy služby: „... pomazal mne Hospodin, abych kázal evangelium tichým. Poslal mne, abych uvázal rány zkroutěných srdcem...“ (Iz 61,1)

Kromě těchto několika uvedených staro- zákonních proroctví, týkajících se Ježíšova příchodu a působení na této zemi, najdeme ještě celou řadu veršů, ve kterých byl jeho život předem popsán. Ve Starém zákoně se dočteme o zázracích a divech, které činil, o jeho moci uzdravování, o zradě, při níž byl za třicet stříbrných prodán, o jeho při- bití na kříž, o losování nad jeho rouchem, o octu, který mu byl na kříži podán jako nápoj, o jeho bolesti a úzkosti, kterou vy- trpěl, o jeho vítězném zvolání „Dokonáno jest“ i o ostrém kopí, kterým vojáci pro- bodli jeho bok. Bylo též předem oznámeno,

že třetí den vstane z mrtvých, vstoupí na nebesa a znovu se vrátí na zem v slávě a moci.

Nový zákon není ve skutečnosti ničím ji- ným, než zjevením a potvrzením toho, co ve Starém zákoně bylo předpověděno. Je po- divuhodným naplněním proroctví z minu- losti. Všechna tato předivná starozákonní proroctví a jejich naplnění v Novém zákoně nás nutně vedou ke stejnému závěru, jaký učinil Natanael, když poznal Ježíše: „Mistře, ty jsi Syn Boží, ty jsi ten král Izraelský.“ (Jan 1, 50)

KRISTŮV ŽIVOT NESNESE SROVNÁNÍ

Malý chlapec, kterému zemřel tatínek, měl mít narozeniny. Jeho matka si jej jed- noho večera posadila na klín a otázala se ho: „Co by sis přál k narozeninám, Pav- líčku?“

Chlapec se zahleděl na zarámovaný obraz otce visící na stěně, a pak řekl: „Maminko, já bych byl rád, kdyby tatínek vystoupil z tohoto obrazu.“

Těmito slovy vlastně vyjádřil dávnou touhu lidstva. Lidé si vždy přáli, aby ne- beský Otec vystoupil z obrazu vesmíru a aby byl s námi, tak aby jej poznali. A On to ve skutečnosti učinil. On sestoupil jako Bůh k nám lidem ve svém Synu - Ježíši. V něm vystoupil z obrazu vesmíru, „neboť — Bůh byl v Kristu“. (2 Kor 5, 19)

Proto mohl Kristus sám o sobě říci: „Já a Otec jedno jsme... Otec ve mně jest a já v něm.“ (Jan 10, 30. 38)

Chceme-li proto poznat Boha, nepotře- bujeme nic jiného učinit, než hledět na Je- žíše. On je Bůh.

Bible jasně potvrzuje skutečnost, že Ježíš Kristus byl nejpodivuhodnějším mužem všech dob. Jeho vtělení a jeho narození

z panny - to byl zázrak, který my lidé ni- kdy nepochopíme. Již při svém narození zdědil krále. V dětství uváděl do rozpaků učené muže. Jako dospělý se procházel po rozbouraných vlnách a vzduté moře se na jeho příkaz utišilo.

Bez léků uzdravil zástupy a pro usku- tečnění všech svých velkých činů nepotře- boval žádné finanční prostředky. Tisíce na- sytil malou svačinou, kterou si nesl malý chlapec s sebou. Nikdy nenapsal žádnou kni- hu, a přece všechny knihovny světa jsou naplněny knihami o něm. Nikdy nesložil žádnou píseň, a přece se stal nejvíce opě- vovanou osobností. Nikdy nezaložil nějakou školu, a přece je tolik škol, kde se o něm vyučuje.

Největším Ježíšovým činem však zůstává jeho vlastní příchod na tuto zem. Lidé si často kladou otázku „Co kdyby...“, a sna- ží se tak domýšlet situace, které se nestaly. Největší KDYBY, jaké si člověk vůbec mů- že položit, je v otázce: „Co by se stalo, kdy- by byl Ježíš nepřišel na tento svět?“

Chceš-li se trochu zapotácet ve své před- stavivosti, pak pomysli na to, jaký by byl svět a život, kdyby Ježíš nepřišel. Ve sku- tečnosti si to neumíme ani představit a ani nemůžeme dostatečně domyslet odpověď. Jak jeden básník napsal, je to jako bychom si chtěli představit svět bez východu slunce nebo nebesa bez oblohy.

„Kdybych byl nepřišel...“. Tato Kristo- va slova čteme v evangeliu Janově (15, 22). Pomysli nejenom na to, co by znamenal svět bez Krista, ale i tvůj vlastní život. On ovšem přišel a přinesl nám naději a pože- hánání pro tento život a zaslíbení pro život budoucí.

Potřebuješ sílu, aby ses mohl ubránit úto- kům hříchu a pokušení? Potřebuješ sílu, abys mohl znovu budovat zborcený domov? Potřebuješ sílu, abys mohl povstat k nové- mu životu? Jestli ano, pak slyš ujištění, že zde je připravena pro tebe velká moc. Pře- čti si evangelium Janovo 1, 11. 12: „Do svého vlastního přišel, ale vlastní jeho ne- přijali ho. Kteržž pak koli přijali jej, dal jim moc syny Božími býti, těm, kteříž věří ve jméno jeho.“

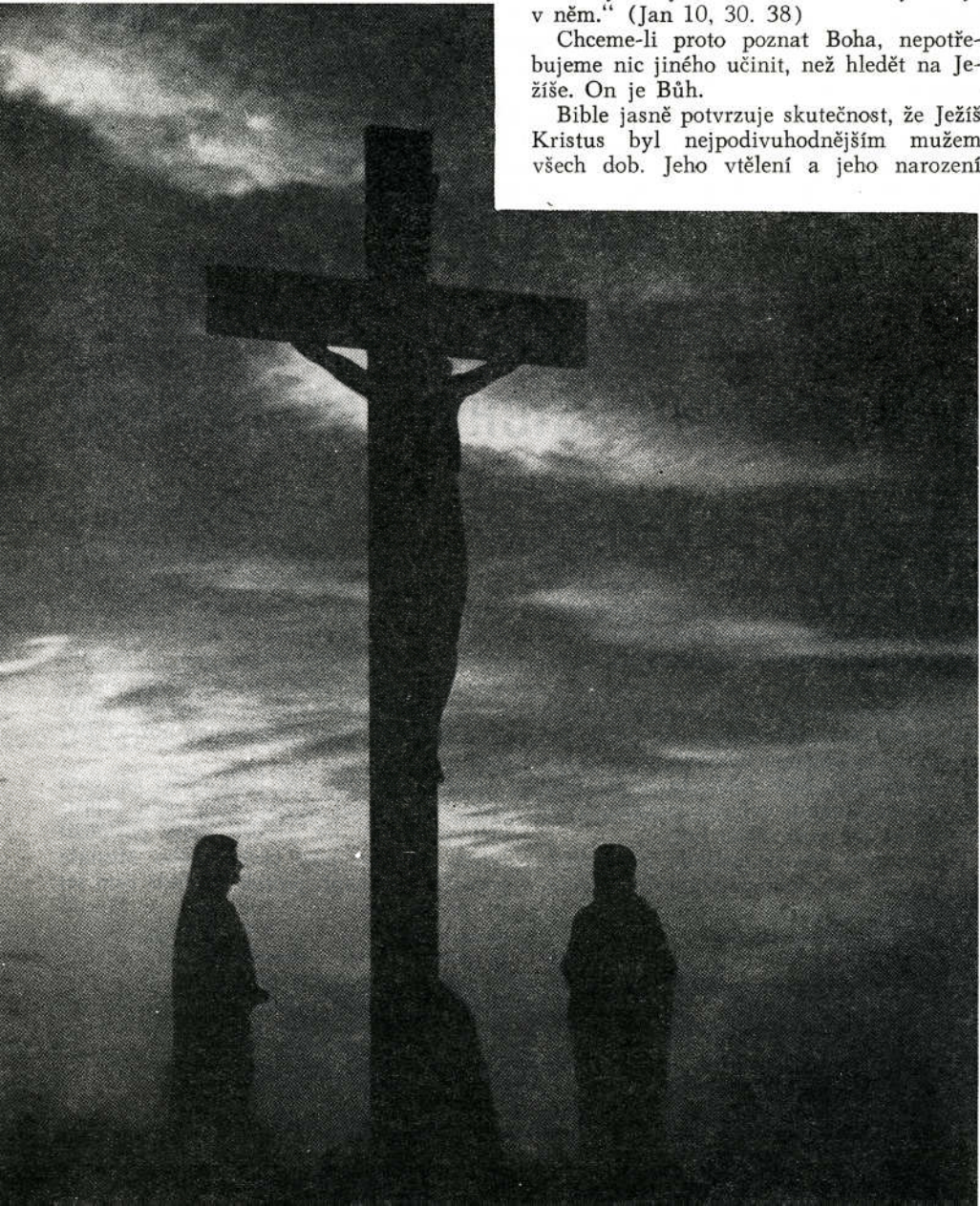
Zde je klíč k onomu velkému tajemství životního štěstí: „... kteří věří ve jméno jeho.“ Věříš v jeho jméno? Nechceš jej při- jmout a dovolit mu, aby vstoupil do tvého života?

Kristus má moc změnit život i srdce. Mohu to sám dosvědčit, protože jsem to zku- sil ve svém životě. A věřím, že má moc změ- nit i tvůj život. Přijmeš-li ho, dá ti moc být „synem“ nebo „dcerou Boží“.

KRISTUS OPRAVDU VSTAL!

Velikým divem však je nejenom jeho ži- vot, ale i jeho smrt. Zemřel nejpotupnější smrtí - jako zločinec. Nezemřel ovšem pro- to, že by se dopustil nějakého zlého činu, ale proto, že vzal na sebe hříchy celého světa. Připomeňme si, co o jeho smrti za- znamenal očitý svědek Matouš (27, 50-54; Žilkův překl.):

„Ježíš zase hlasitě vykřikl a vypustil du- ši. Hle chrámová opona se roztrhla od sho- ra až dolů na dvě, země se zatřásla, skály se roztrhly, hroby se otevřely a mnoho mrtvých zesnulých svatých bylo vzkříšeno; vyšli z hrobů, po jeho vzkříšení vešli do svatého města a zjevíli se mnohým lidem. Když četař a jeho družina, jež hlídala Ježí-

še, spatřili zemětřesení a všechno, co se dalo, velmi se ulekli a říkali: „To byl opravdu Syn Boží!“

A po tomto divuplném dni ukřižování následovaly další zázraky: jeho zmrtvýchvstání a po čtyřiceti dnech potom jeho nanebevstoupení.

Dějiny nám vyprávějí o mnoha velikánech, kteří vykonali velké věci a nesmazatelně se zapsali do historie. Všichni však žili a zemřeli. Toliko o jediném - Ježíši - je možno říci: „Žil, zemřel, ale žije dále!“ On je jediný, kdo mohl říci: „Byl jsem mrtev, a hle, jsem živ na věky věků a mám klíče smrti i hrobu.“ (Zjev 1, 18) Smrt ho nezničila a hrob jej nemohl udržet.

Třetí den po jeho smrti přišli dva jeho učedníci mezi ostatní, kteří byli v zármutku a bázní shromáždění za zavřenými dveřmi, a mohli jim zvěstovat radostnou zvěst: „Pán opravdu byl vzkříšen!“ (Luk 24, 34)

Vzpomínám si na příběh, který mi vyprávěl můj přítel, když se před několika roky vrátil ze své cesty do Skotska. Jednoho dne se procházel po jedné z hlavních obchodních ulic Edinburghu a prohlížel si výkladní skříně obchodů. Zastavil se také před starožitnictvím, za jehož výlohou byl vystaven velký obraz jen jako umělecké dílo a nad jeho motivem ani neuvažoval. Malíř, který jej vytvořil, musel být velkým umělcem, protože všechny postavy byly na něm jako živé.

Pojednou si uvědomil, že po jeho boku kdosi stojí. Byl to malý neupravený chlapec, který si stejně jako on prohlížel onen obraz, zachycující ten předivný příběh z Golgoty.

„To je Ježíš, pane, na kříži,“ řekl mu pojednou. „Oni ho přibili na kříž... a na hlavu mu dali korunu z trní. Oni ho zabili, pane, a On byl dobrý. On nic neudělal, On byl dobrý... A víte, pane, že On zemřel za nás... A víte, pane, že tady pod tím křížem je jeho maminka a dívá se, co mu udělali.“

A když chlapec pokračoval dále, cítil onen muž, jak se mu v hrdle všechno svírá: „On zemřel, pane, za naše hříchy... a tamhle v tom hrobě ho pochovali.“

Můj přítel to už nemohl déle snést. V té chvíli se mu to vše zdálo tak skutečné. Ne, už nemohl hledět na obraz a nemohl slyšet chlapcovo vyprávění, které bylo až příliš živé a přesvědčující. Otočil se a odešel.

Po několika krocích ucítil náhlé škubnutí za kabát. Obrátil se a spatřil za sebou znovu onoho chlapce. Nyní na něj hleděl ještě upřeněji a jakoby bez dechu ze sebe vyrazil: „A já jsem vám, pane, zapomněl ještě říci... zapomněl jsem vám říci, že zase vstal, a že nyní žije!“

Ano, On žije. Ono vítězoslavné volání „Pán byl vzkříšen!“ jež je obsahem evangelia, prošlo všemi zeměmi a rozlilo se na celý svět.

Poselství o kříži je také poselstvím o vzkříšení. Znovu a znovu, kdykoli nacházíme v knize skutků zprávu o tom, že učedníci a apoštolé mluvili o Spasitelově smrti, vždy zjišťujeme, že se zmínili i o jeho vzkříšení. O této skutečnosti mluvili bez sebemenšího stínu pochybnosti. Vždyť byli svědky jeho smrti, sejmulí jeho tělo z kříže a uložili do hrobu. Ale viděli jej také jako vzkříšeného, jako přemohitele smrti.

Kříž a zmrtvýchvstání patří k sobě. Kristus byl ukřižován a zemřel, a proto mohl vstát. On sám prohlásil: „Proto mě Otec

miluje, že dávám svůj život, abych jej zase přijal.“ (Jan 10, 17)

V KRISTU JE ZÁRUKA NAŠEHO VZKŘÍŠENÍ

Kristovo vzkříšení je pro nás zárukou, že i my budeme jednou vzkříšeni v slávě. Vždyť On sám prohlásil: „Já jsem vzkříšen a život. Kdo věří ve mne, i kdyby zemřel, bude živ; a každý, kdo je živ a věří ve mne, nezemře na věky.“ (Jan 11, 25, 26)

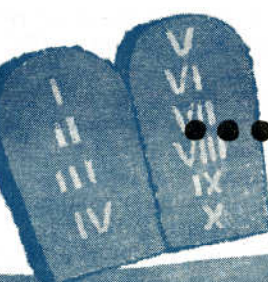
Při jiné příležitosti řekl: „... vy mě užijte, poněvadž já jsem živ a vy také budete živi.“ (Jan 14, 19)

A apoštol Pavel nám tuto pravdu ještě více přiblížil, když napsal: „Kristus vstal z mrtvých jako první ze zesnulých... V Kristu všichni oživeni budou. Každý ovšem ve svém pořádku: první je Kristus, potom ti, kteří jsou Kristovi, při jeho příchodu.“ (1 Kor 15, 20, 23)

Tak, jako Bůh vyvedl Ježíše z hrobu, tak při jeho příchodu budou z moci smrti vysvobozeni všichni věřící, kteří zemřeli v živé víře v Krista. Zmrtvýchvstání bude tedy pouze pro ty, kteří jsou Kristovi.

K jaké změně přivedlo Ježíšovo zmrtvýchvstání učedníky. Když Pán ležel v hrobě, byli učedníci malomyslní a bez naděje. Obávali se, že rozvášněné davy zajmou i je, a proto zavřeli dveře, když se shromáždili. Ale po vzkříšení? To se nebáli ničeho. Neochvějně a odvážně se postavili proti všem těžkostem. Proč? Protože věděli, že Kristus žije. Nyní věděli, že byl Synem Božím a že všechno, co je učil, bylo pravdivé. A nyní také věděli, že Kristus má tu moc, vysvobodit je ze zajetí smrti, protože jej viděli, když sám vstal z mrtvých.

Ano, Ježíšovo zmrtvýchvstání v jejich životě způsobilo úžasnou změnu, právě tak, jako ji může učinit u každého, kdo ve vzkříšeného Ježíše uvěří a přijme jej. Každý z nás má možnost nabýt jistotu zmrtvýchvstání, jež bude při Ježíšově druhém příchodu.

PŘIKÁZÁNÍ TŘETÍ NEVEZMEŠ JMÉNA HOSPODINA BOHA SVÉHO NADARMO

„Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo; neboť nenechá bez pomsty Hospodin toho, kdož by bral jméno jeho nadarmo.“ (2 Moj 20, 7)

Kdosi jednou napsal o našem moderním věku, že jsme „generací, která má malý přehled o dějinách, ale oplývá neuctivostí.“ Rozhodně to platí o posvátných dějinách, protože lidé dnes téměř nic nevědí o tom, jak Bůh zacházel s člověkem a národy. Nechápe-li člověk Boží jsoucnost, ztrácí vztah ke všemu, co je svaté. Kolik lidí podřizuje svoji morálku zásadě: „Jen aby mě nikdo

KRISTUS JE ZÁRUKOU ŠTASTNÉHO ŽIVOTA

Kdo opravdu přijmul Krista, ten získává i ujištění, že On sám bude žít a působit svým Duchem v jeho srdci. Ve svých denních zkušenostech pozná moc Kristova vzkříšení. (Fil 3, 10, 11) A touto mocí můžeme přemáhat všechny zlé zvyky a žít novým životem. Mocí Boží jsme znovuzrozeni.

Známý kazatel Dr. Dale psal jednou kázání. Když byl v hlubokém zamyšlení nad zprávou o zmrtvýchvstání Ježíše, pocítil, že ji začíná chápat jinak než předtím. „Kristus žije!“, řekl si. „Žije!“ Odmlčel se. „Žije!“ Znovu uvažoval. „Žije! Je to možné, že žije tak, jako žiji já?“ Vstal od stolu, přecházel po pokoji a opakoval slova: „Kristus žije! Kristus žije!“ Zpočátku se mu tato zvěst zdála cizí a vzdálená — snad až nepochopitelná nebo dokonce nemožná. Najednou však jako by byla ozářena novým světlem. „Ano, Kristus žije!“, říkal si. „Učinil jsem nový objev! Doposud jsem to často četl, mnoho o tom mluvil, ale nyní jsem tomu hluboce uvěřil. A nyní teprve vím, jak o tom mám kázat, aby této hluboké pravdě uvěřili i moji posluchači.“

Řadu měsíců pak bylo Kristovo zmrtvýchvstání největším a nejčastějším tématem kázání Dr. Daleho.

Miluješ život? Proč tedy nehleďš Dárce života? On je ten, kterého všichni potřebujeme. On za nás zemřel, On pro nás vstal z mrtvých a On pro nás přijde, protože nás miluje.

Nechceš mu odevzdat své srdce? Vždyť On, Syn Boží, je i tvým Spasitelem. On je ten, kterého všichni potřebujeme. V něm máme dnes v nebesích přímluvce, který je „schopen mítí soucit s našimi slabostmi,“ protože „je ve všem vyzkoušen jako my, ovšem bez hříchu.“ (Žid 4, 15)

Proto zůstává otázka, na kterou musíš sám za sebe odpovědět: „Přijal jsi Ježíše Krista? Náležíš mu? Jsi jeho dítětem?“

A než odpovíš, pak si znovu připomeň, že On je ten, kterého všichni potřebujeme!

A. M.

...a přikázání jeho zachovávej!

nepřistihl,“ a pro kolik lidí je ctnost a věrnost pouze věcí náhody.

Nemá-li člověk poznání Boha, postrádá přirozeně i úctu k jeho jménu a pohrdá nejenom jím, ale i vlastnostmi jeho charakteru. Jméno Boží bývá pak slučováno s nejvšednějšími a oplzlými výroky nebo jen jako zdůrazňování vychloubačnosti. Nemůžeme zapírat, že zprofanování Božího jména je temnou skvrnou v moderních společenských kruzích. A není třeba ani dokazovat, že se jím ohánějí i mužové bez víry a ženy beze cti. Myslící člověk musí přiznat, že je to projevem povrchního myšlení. Vždyť ve skutečnosti se takový novodobý zaklánač takto ztotožňuje s nevzdělanci a nevyšlovně vulgárními lidmi. Je však zvláštní - a udivuje to i mnohé nábožensky založené lidi,

že přestupování třetího přikázání znamená mnohem víc než pouhou neúctu ke Stvořiteli.

Zdá se, že toto přikázání se velmi snadno odříkává: „Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo; neboť nenechá Hospodin bez pomsty toho, kdož by bral jméno jeho nadarmo.“ (2 Moj 20, 7) V podstatě však žádné přikázání není obsažnější než toto. Vždyť se vztahuje na celý obraz božstva, jak ho vykreslil prorok Izaiáš ve vztahu ke Kristu: „A nazváno bude jméno jeho: Předivný, Rádce, Bůh silný, Rek udatný, Otec věčnosti, Kníže pokoje.“ (Iz 9, 6) Zdroj veškeré síly křesťana je popsán v těchto slovech: největším úžasem je okrasa svatosti, největší pravdou je Boží pravda, největší silou je Boží moc, největší láskou prokazuje Bůh - Otec a největším příkladem služby je Kristus - Kníže pokoje. Kdo tedy zneužívá božské oslovení, ať se jedná o Boha nebo o jeho Syna, přestupuje třetí přikázání, protože Ježíš řekl: „Já a Otec jedno jsme.“ (Jan 10, 30)

VĚČNÉ ZNAMENÍ ÚCTY

Úcta k Božímu jménu byla v každé době důkazem zbožnosti. Na své památné cestě z Ur Kaldejských vystavěl Abrahám oltář a „vzýval jméno Hospodinovo“. (1 Moj 12, 8) Žalmista David zpíval k Boží chvále: „Jméno jeho bude na věky.“ (Žalm 72, 17)

Smrtelný člověk často zapomíná, že jeho dílo nemůže mít věčnou hodnotu. Stavitelé babylonské věže na rovinách Sinear se ve svém díle chtěli zvěčnit, ale zříceniny této stavby svědčí o jejich pošetilosti. Egyptští faraónové si chtěli vysokými pyramidami zajistit věčnou slávu, ale rozklad a eroze vykonaly své. Sbory levitů zpívaly před jeruzalémským chrámem své chvalozpěvy: „Památku způsobil předivnými skutky svými. Svaté a hrozné je jméno jeho.“ (Žalm 111, 4. 9) A dnes, po tisíciletích, se na celém světě scházejí každý týden věřící k pobožnosti, ale v pustém tichu pohřbených perských měst, kde bývali vzývání pohanští bohové, se ozývá jen štěkot šakalů a smích hyen. Jaký to protiklad!

Poslední starozákonní prorok prohlásil, že Boží jméno bude trvat věčně: „Nebo od východu slunce až na západ jeho veliké bude jméno mé mezi národy, a na všelikém místě kadidlo přinášeno bude jménu mému, a oběť čistá. Veliké zajisté bude jméno mé mezi národy, praví Hospodin zástupů.“ (Mal 1, 11) Splnění této předpovědi potvrzují slavná Te Deum velkých pěveckých sborů, zpívaná v katedrálách na celém světě, radostné hymny a podvečerní písně v tisících křesťanských modlitebnách i melodické zpěvy domorodců na misijských stanicích, krytých doškami, uprostřed džungle. To vše hlásá čest a slávu Božího jména.

Zamysleme se stručně nad událostmi u Sinaje tak, jak se odehrály od chvíle, kdy Mojžíš v zármutku nad modlářstvím Izraele rozbil prvé kamenné desky Desatera. Bůh vyvedl svůj lid z područí rozhněvaného faraóna a převedl jej bezpečně Rudým mořem, v ohni a dýmu na Sinaji ohlásil svá přikázání, z nichž jedno zapovíдало modloslužbu, a oni se zde sklánějí v hnusných rituálech před kovovým bůžkem, jakého znali z Egypta.

V úzkosti Mojžíš prosil za svůj lid a nabízel se sám k prokletí, jen aby on byl zachráněn. (2 Moj 32, 31. 32) Nemohl však

zadržet Boží nelibost, a proto pro tuto zkaženost a neposlušnost ztratilo život tři tisíce lidí. Mojžíš ovšem nepřestal Boha za lid prosit, dokud ho Pán nezavolal opět na horu, kde zákon přepsal. Mojžíš byl tak otřesen událostmi pod horou, že chtěl mít jistotu, že ho skutečně vede svatý Bůh, jehož hlas na hoře slyšel. Proto zvolal: „Ukaž mi slávu svou!“

Bůh ho vyslyšel a slíbil mu: „Já způsobím to, aby šlo mimo tebe před tváří tvou všechno dobré mé, a zavolám ze jména: Hospodin před tváří tvou.“ (2 Moj 33, 19) A poněvadž nikdo nemůže přejít pohled na Boží slávu, ukryl Pán Mojžíše ve skalní rozsedlině, když sestupoval v oblaku a ohlašoval vlastnosti svého jména: „Nebo pomíjej Hospodin tvář jeho, volal: Hospodin, Hospodin, Bůh silný, lítostivý a milostivý, dlouhočekající a hojný v milosrdenství a pravdě. Milosrdenství čině tisícům, odpouští nepravost a přestoupení i hříchy, a kterýž nikoli neospravedlňuje vinného, navštěvuje nepravost otců na synech a na synech synů do třetího a do čtvrtého pokolení.“ (2 Moj 34, 6. 7)

Bůh zde vlastně opakoval výstrahu a slib, jež dal ve druhém přikázání ohledně falešné bohoslužby. Mojžíš zde slyšel hroznou připomínku Božího hněvu vůči lidu izraelskému.

Když Bůh takto zdůraznil božskou podstatu mravních předpisů, poznal Mojžíš jeho charakter natolik, že to zřejmě posilovalo jeho víru po celých čtyřicet následujících let putování po poušti. Bůh se mu u hořícího keře představil jako Bůh Abrahámův, Izákův a Jákobův, veliký „JSEM, KTERÝŽ JSEM“. V tomto jménu měl Mojžíš na přikázání předstoupit před faraóna se svými požadavky. Egypťané měli mnoho bohů. Mojžíš nemohl prosit o propuštění Izraele ve jménu některého z těchto lidmi vytvořených božstev. Bůh chtěl před Mojžíšem i před faraónem zdůraznit nebeský mandát k vysvobození Izraele, a proto se představil svým všestranným jménem: Jsem ten, který jsem, který byl a který bude.“

Toto jméno mělo Mojžíše přivést k hlubšímu zamyšlení. Jako by se ho tázal: „Představuješ si mne jako Stvořitele, prvou Prapříčinu? Vidíš ve mně všemoudrou a všemocnou Bytost? Uvědomuješ si mou preexistenci, všudypřítomnost a věčnou podstatu? Ano, tím vším jsem. Ale jsem ještě mnohem více, poněvadž mne lidé nemohou dobře slovy popsat a rozumem vystihnout. Ale zde jsou i mé vlastnosti: milostivý, milosrdný, shovívavý, hojný v dobrotě a pravdě.“

V temnotě hříšného světa zde zářilo Boží otcovství v novém světě. Zaručoval se, že bude ochotný a s láskou provázet svůj lid celou cestu — až na Golgatu a za ni.

K BOHOSLUŽBĚ PATŘÍ ÚCTA

S jak smíšenými pocity, s jakou úctou k Bohu a lítostí nad lidem musel Mojžíš sledovat, když Bůh psal po druhé třetí přikázání: „Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo...“ Bylo to zdůraznění třetí podmínky pravé bohoslužby: První přikázání poukazovalo na zdroj bohoslužby, druhé přikázání na její jedinečnost a třetí na upřímnost.

Neúčastníme-li se pobožnosti s upřímným srdcem, bereme vlastně nadarmo Boží jméno. Předstíraná zbožnost, jež ukrývá

v srdci hříchy, je přestoupení třetího přikázání. Zdá se, že toto přikázání nejvíce útočí na pokrytectví. Proto můžeme usoudit, že tento mravní příkaz nebyl namířen pouze proti lidem světa, kteří při nejrůznějších příležitostech používají a zneužívají Boží jméno, na znamení údivu leknutí, zlosti i rozpustlosti, ale i proti zbožným podvodníkům a bezmyšlenkovitým, neuctivým členům církve a náboženským diletantům. Pobožnost, postřádající pravou víru a posvěcení, je urážkou Boha. Třetí přikázání mluví proti takové neupřímnosti.

Těžko můžeme očekávat úctu k Bohu od lidí, kteří se k němu nehlásí jako k Bohu a neuznávají, že by měl co mluvit do jejich života. Jsou však i takoví ohleduplní lidé, kteří i když sami nevěří, přece nevyslovují zbytečně Boží jméno před těmi, kteří si ho váží. Činí tak proto, že k nim mají úctu. Jistě budeme usilovat o to, aby naše společenské a běžné rozmluvy nebyly proplétány neuctivými frázemi nebo slovy. Vždyť zachovávání třetího přikázání je spjata s velkým požehnáním a zbožní lidé vyslovují Boží a Kristovo jméno jen v modlitbě nebo v náboženském rozhovoru. Boží jméno, použité při takové příležitosti, přitahuje nebeské anděly a ovlivňuje i drsné lidi, aby smekli a snad i setřeli slzu.

ÚVOD K MODLITBĚ

„Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo.“ Zde se ani tak nejedná o zdůraznění záporu, jako o to, že toto jméno skýtá věřícímu úžasnou moc a slávu. Pán Ježíš učil své učedníky, aby na začátku modlitby Boha oslovili „Otče náš, kterýž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé“. (Mat 6, 9) Pán Ježíš dbal úzkostlivě na to, aby vzdal chválu Bohu. Při pohledu na zázrak nechválil užaslý zástup Spasitele, ale „Boha Izraelského“. (Mat 15, 31) Úcta k Bohu však vyžaduje víc než sepnuté ruce, skloněnou hlavu a postoj v kleče. Není-li zapojeno srdce, připravujeme se o zaslíbenou sílu. Zachovávání ticha v modlitebně, radostné chvalozpěvy a sborové písně, účast na památce Večeře Páně — to vše je chvalitebné a Bůh to přijímá, jestliže to činíme v upřímnosti. Ale kdo tak činí s neupřímným srdcem a jako farizeové, jen proto, aby ho viděli lidé, nebo aby si získal vážnost, je podle třetího přikázání před Bohem vinen. Bible praví: „Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí.“ (Prís 12, 22)

SOUDNÍ PŘISAHA NENÍ ZNEUŽITÍM

Třetí přikázání potvrzuje platnost občanských zákonů, odsuzujících křivou přísahu. Lže-li někdo pod přísahou, bývá postižen těžkými tresty. Ve světle toho, co jsme si dosud řekli, vidíme, že svědčí-li někdo u soudu a prohlásí-li před Bohem, že mluví pravdu — a je-li to skutečně pravda, nejde zde o zneužití Božího jména. Jestliže se však v takovém případě dopouští lži, přivodí si nejen občanský trest, ale i Boží hněv a nelibost. V dopise ke Galatským Pavel vyslovil vážnou přísahu: „Před tváří Boží prohlašuji, že nelžu“ a Timotea pověřil slovy: „Zapřísahám tě před Bohem a Kristem, kaž slovo.“ (2 Tim 4, 1. 2 - Žilka) To bylo vážné a uctivé použití Božího jména.

V kázání na hoře, kde Pán Ježíš přísně odsoudil zaklínání a přísahání, které bylo tak běžné v jeho době. Rozhodně zde neměl na mysli soudní přísahu, ale lehkomyslné

a povrchní používání Božího jména v každodenním životě. „Řeč vaše budiž: Ano, ano, nikoli, nikoli.“ Za jeho dnů lidé běžně přisahal na nebesa, na pozemské věci, na Jeruzalém a na vlastní hlavu. Také dnešní křesťané, kteří používají výroky jako „Pro pánička“, „Má ty dobroty“, „Pro pána krále“ a podobně, si mnohdy ani neuvědomují, že jsou na hranici zprofanování. Kdosi to označil jako „zjemnělé přísahy“. Tyto vlastnosti Božího charakteru nemají být v žádném případě uváděny lehkomyšlně nebo jen jako důrazné zvolání. Zde tím poslouží

příklad Pána Ježíše, který na zdůraznění dal jasná slova: „Jistě, jistě! Ano, ano!“

Poslušnost třetího přikázání přináší odměnu. Je-li věřící srdce sladeno s Boží vůlí, jak ji zjevuje Písmo svaté, bude život v souladu se zásadami a výnosy nebes. A to samo o sobě je již dostatečnou odměnou, ponevadž skýtá předchut toho, co Bůh chová pro ty, kteří ho milují a jsou ho poslušni. „Všecko, co činíte slovem anebo skutkem, všechno činite ve jménu Pána Ježíše a děkujte Bohu Otci skrze něho.“ (Kol 3, 17)

H. T.

ZAČÁTEK LIVINGSTONOVY PRÁCE V AFRICE

MILOSLAV ŠUSTEK

David přišel do svého rodného městečka Blantyre, aby zde strávil poslední noc se svými drahými. Všichni se sešli v prosté jizbě. Matka, která byla malé postavy, měla ve svých zářících očích slzy radosti, smutku i pýchy nad hodným synem. Starý otec byl hluboce dojat. Uprostřed jizby stál David se svým bratrem a sestrami. Nadšeně vyprávěl o slavné úloze, která ho čeká. Mladí chtěli hovořit celou noc, ale maminka přikázala, že se půjde spát. A tak zazpívali krásnou duchovní píseň. David se modlil a pak četl z velké rodinné bible Žalm 121:

„Pozdvihuji oči svých k horám, odkudž by mi přišla pomoc... Hospodin je tvůj strážce. Hospodin je zastínění tvé tobě po pravici... Hospodin ostříhati tě bude, když vycházeti i vcházeti budeš, od tohoto času až na věky.“

Bylo ráno 17. listopadu roku 1840. Dávno před východem slunce všichni vstali. Nasnídali se a v hojných slzách se loučili s Davidem. Starý otec a syn šli osm mil pěšky až do Glasgova na loď. Zde se otec a syn políbili naposled v životě, neboť starý Neil zemřel několik měsíců předtím, než se jeho syn vrátil z Afriky. — 20. listopadu roku 1840 byl Dr. David Livingstone vysvěcen na kazatele v modlitebně Albion v Londýně a vyslán do misí. 8. prosince téhož roku nastoupil na loď „GEORGE“, řízenou kapitánem Donaldsonem, která měla namířeno do Afriky.

David musel hned na začátku svých cest poznat, že „nejsou cesty Boží jako cesty naše“. Přední stěžeň lodi „George“ praskl, a tak místo v Africe přistáli v Brazílii u Rio de Janeiro. Cesta sem trvala osm týdnů za dosti bouřlivého počasí. Mladý misionář však nebyl zklamán tím, že přistáli v Jižní Americe. Poprvé měl možnost obdivovat bujnou tropickou vegetaci a zemi, která byla tak odlišná od jeho rodného Skotska. Kateřině Ridleyové popsal takto své začátky:

„Nemohl jsem se vynadít na krásné hory, s nimiž se oko setkávalo na všechny strany, a v lidu bylo tolik věcí, které si žádaly pozorování. Přál jsem si vidět trochu nitro země a jelikož nikdo nebyl ochoten vystavit se horku a únavě cesty pod těměř kolmými slunečními paprsky, vydal jsem se na cestu sám a šel jsem pěšky šest nebo sedm mil do brazilského pralesa. Byl to skutečně nádherný pohled. Jediné stromy, které jsem mohl rozeznat, byly pomerančovníky a kakaovníky. Bylo tu velké množství motýlů a kobylek obrovských rozměrů, ještěrek a štírů. Vegetace byla pře-

nádherná. Bylo tu úžasné množství cizopasných rostlin. Viděl jsem údolí, jejichž krásu není možno popsat. Malá obydlí domorodců, podobná kůlnám, vykukovala zpod pomerančovníků a listů banánovníků.“

David se přiblížil k jednomu domu, aby si tam koupil nějaké ovoce, ale obklopili ho vyhladovělí psi a zdálo se, že ho roztrhají. Livingstone vypravuje, že se tak tak postavil ubránit holí. V chatě se nakonec dorozuměl pomocí své latiny a žádal ovoce. Neměli žádné zralé plody. Avšak jedna dobrá paní jej pozvala na oběd, kde mu podala ryby, rýži, banány, chléb, sýr a tapioku. Její muž pak přinesl kameninovou nádobu s jakýmsi likérem. David byl nekuřák a abstinent. Proto prosil jen o „agua“ — o vodu.

Z těchto zpráv vidíme, jak podnikavý byl Livingstone a jak úžasný zájem měl o všechno kolem sebe. — Po čtyřech dnech loď „George“ vyplula opět na moře. S pomocí kapitána Donaldsona, rodem také Skota, naučil se David základním věcem o mořeplavectví. Tím se naučil orientaci, která tak velice zvýšila hodnotu jeho bádání. Sir Harry Johnston prohlásil o něm, že se stal „snad nejpřesnějším počítačem astronomických pozorování, jaký se kdy objevil mezi africkými badateli.“

15. března roku 1841 připlula loď „George“ do Afriky k Mysu Dobré naděje. Livingstone byl hluboce dojat, když stanul na pevné půdě. Tehdy ani netušil, že toto přistání bude po stu letech oslavováno jako jedna z největších událostí v dějinách Afriky. Cíl Livingstonovy cesty byl Kuruman. Proto brzy nastoupil na loď do zálivu Algoa, odkud bylo třeba jet 530 mil na sever. Jediný dopravní prostředek byl vůz tažený voly. Tato obrovská s rachotem se pohybující vozidla byla pro svůj účel obdivuhodná. Byly to jakési domy na kolech, tažené až osmerým sprežením volů. Vedli je domorodci, vybavení bičí s dlouhými řemínky z žirafí kůže. Jelo se pomalu, deset až dvacet mil denně. Cesta trvala šest týdnů. Během ní se Livingstone naučil střilet. Všechno bylo pro něj tak zajímavé: stromy, květy, zvířata, ptáci, ale nadevšechno lidé. Postup byl pomalý, takže bylo dost času k bádání. Den po dni se tvář krajiny měnila. Konečně přijeli na planinu. Vzduch byl ostrý. Při soumraku se ochladilo a v noci byl mráz. Zde poprvé vychutnal David krásu táborového ohně. Z houštiny bylo slyšet nesčetné zvuky. Zde poznal náheru svobody, kterou skýtají rozsáhlé oblasti. Pro muže, který po léta pracoval v továrně, se-

děl v učebnách a předtím byl po celé měsíce odkázán na malou loď, to byl omamující zážitek. Na začátku své cesty se zastavil v Honkey a byl velmi povzbuzen tím, co viděl v křesťanské obci u Hotentotů.

Jeho první dojmy u cíle v Kurumanu nebyly nejlépeší. Byl dosti zklamán. Misijní stanice byla sice dobře vybavena a svědčila o dovednosti a laskavé péči Dr. Moffata, který ji okrášlil květinami a ovocnými stromy, ale krajina kolem byla neúrodná a nezajímavá. Všude byly jednotvárné pláně, dlouhé zvlněné svahy s několika roztroušenými stromy mimosy (citlivky) — a na každém kroku plno trní. Ani sama misijní práce jej nenadchla. Počet obrácených duší byl menší, než si představoval. Skličovalo jej vědomí, že sousední kmény, které se dosud přidržovaly mnohoženství, byly jim po tolika letech práce nepřátelské. Ačkoli byl teprve tři měsíce v Africe, vytvořil si David velmi zřetelnou představu o misijní práci v této velké zemi. Metody díla, které viděl v Kurumanu, neodpovídaly jeho názorům. Zdálo se mu, že je nesprávné, aby misionáři žili na poměrně bezpečných a pohodlných místech na jihu Afriky, kde podle jeho slov jeden druhému stoupal na paty a někdy prý i na rohy, zatímco nesčetné vesnice na severu země nebyly navštíveny. Kromě toho zdůrazňoval, že je třeba zapojit do díla černé bratry a sestry mnohem více, než se to dosud praktikovalo. Jelikož tyto názory vycházely z úst mladého a v misijní práci nezkušeného člověka, setkávaly se samozřejmě s kritikou nebo s chladným přijetím.

Livingstone dostal původně příkaz čekat na Moffatovy do jejich příchodu. Měl pak co nejdříve otevřít novou misijní stanici dál na sever. Moffatovi se nevraceli, a proto si Livingstonova energie a podnikavost sama našla příjemnou cestu. A tak jej za několik měsíců můžeme vidět doprovázeného starším kolegou Rogerem Edwardsem na badatelské cestě, jejímž účelem bylo objevit vhodné místo pro nové sídliště. Je třeba zdůraznit, že ačkoliv Livingstone byl celou svou povahou průkopníkem a badatelem, nepřišel do Afriky s úmyslem bádát. Chtěl konat misijní práci. Jeho nejvyšší touhou bylo zvěstovat evangelium Kristovo. Přál si usadit se někde a trvale tam konat běžnou práci misionáře. Svých prvních jedenáct let konal povětšinou toto dílo. Je pravdou, že během té doby konal mnohá bádání, ale nikdy neměl rád, když bylo jeho dílo označeno pouze tímto termínem. Jeho úsilí mělo definitivně misijní charakter. Snažil se najít místa, kde by mohli misionáři žít ve zdravých podmínkách. Až do konce života jej nemohlo nic více rozrušit, než když někdo projevil pochybnost o jeho misijním povolání. Přesto však jeho čistá a prostá badatelská vášně rostla v něm rychleji a silněji, než si sám uvědomoval. Neměl také zvyk plánovat příliš dopředu. Konal povinnost tak, jak ležela před ním, a důvěřoval Božímu vedení. Jeho heslem bylo: konat svou povinnost a jít vpřed tam, kde nepřítel spasení působí překážky.

David se ubíral směrem na sever s Adwardsovy. Hledali vhodné místo, kde chtěli založit misijní středisko. V prvním roce urazili sedm set mil. Byla to pro ně krásná zkušenost. Krajina byla úrodná a hustě obydlená. Náčelníci velice toužili mít mezi sebou misionáře. Mosilikatse obávaný záškodník, svými stálými přepady držel

bečuánské kmeny v ustavičném strachu. Měli za to, že přítomnost bílého misionáře je zastrašující. Starší kazatelé varovali Livingstonea, aby nestavěl na sopečné půdě. Mosilikatse prý vyhrožuje, že se bude prolévat krev každého bílého muže. Avšak vyhrůžky nikdy Davida nezastrašily. Někdy také neznalost nebezpečí byla jeho jedinou ochranou, jak ukazuje následující příběh.

Přišel k bečuánskému kmeni Bakaa, který několik let předtím otrávil jedem bílého obchodníka a jeho dva pomocníky; třetího uškrtili. Livingstone, který se nikdy nechlubil, vypravuje, jak se nevědomky dostal do nebezpečí.

„Jelikož jsem byl první Evropan, který je navštívil od onoho temného skutku, jejich svědomí je silně obviňovalo. Když jsem přišel do jejich města, celý kmen kromě náčelníka a jeho dvou pomocníků přede mnou utekl. V obličejích jsem pozoroval zmatek, jaký jsem do té doby v černých tvářích nikdy nespasil. Snažil jsem se vypadat zcela nenápadně, ale nic nemohlo zahnat jejich téměř směšný strach. Teprve

když nechali uvařit kaši a viděli, že jsem ji jedl bez obav, vzbudilo to jejich důvěru. Když jsem ulehkl ke spánku, protože jsem byl po dlouhé cestě unaven, zdálo se, že jsem plně dosáhl toho, co jsem si přál. Brzy se kolem mne shromáždili ve velkém počtu.“ Livingstone pak dodává, že měl neobyčejné potěšení přinést jim poselství. Tehdy se poprvé pokusil promluvit spatra bečuánským jazykem. Posluchači asi málo chápali, ale kázání mělo velký význam.

Edwardovi a Livingstone si zvolili za první místo pobytu Lepelole v oblasti Bakwain. Náčelník Bubi je velmi srdečně uvítal. David se začal pilně učit jazyku těchto lidí a seznamoval se s jejich kmenovými zvyky. Jazyku se naučil dokonale, takže mohl příbuzné řeči zvládnout poměrně snadno. Musel si tvořit svůj vlastní slovník, svou gramatiku a poznat způsob myšlení lidu, aby mohl vůbec působit jako kazatel.

V oné době přišel Livingstone do styku s prodejem otroků. Odtud se datuje jeho boj s tímto strašným bezprávím. Jednoho dne příběhlo k němu jedenáctileté děvče,

kteřé chtělo jet s ním do Kurumanu. Měla sestru, která jí krátce předtím zemřela. Jedna rodina se jí zmocnila a chtěla ji prodat, neboť prý už byla dost stará, aby mohla být někomu za ženu. David velice cítil s tímto malým stvořením a dal jí potravu. Zanedlouho však slyšel její srdce-
rvoucí nárek. Ohlédl se a viděl důvod pláče. Byl za ní poslán muž s puškou. David nevěděl, co má podniknout, ale Pomare, domorodý křesťan, se postavil na její obranu. Podařilo se mu to hlavně proto, že byl synem náčelníka. Dívka měla na sobě navěšené korálky, aby byla přitažlivější a aby mohla být za ní požadována vyšší cena. Ona však korálky shodila, dala je onomu muži a přála si, aby odešel. Livingstone ji musel ukryt. Kdyby i padesát mužů bylo přišlo pro ni, nebyl by ji vydal. Tímto činem zahájil svou práci pro osvobození ubohých lidských bytostí, které byly stvořeny k obrazu Božímu a měly žít v plné svobodě, kterou hlásal Kristus. A jemu přece David zasvětil svůj život.

(Pokračování)

FARAÓNOVÉ, KTERÉ ZNAL MOJŽÍŠ

Historický ráz druhé knihy Mojžíšovy uznává většina vědců. Ale datum a doba vyjití Izraelitů z Egypta zůstává předmětem sporů. Mnoho moderních vědců umísťuje tuto událost do 13. století př. Kr. Podle jejich mínění biblické zmínky o městě Ramesses (2 Moj 1, 11; 12, 37; 4 Moj 33, 3. 5) a o zemi Ramesses (1 Moj 47, 11) dokazují, že Izraelité nemohli vyjít z Egypta před dobou panování faraóna Ramesse II. Tak např. americký profesor William Foxwell Albright píše: „Nemůžeme se příliš mýlit, když umístíme datum vyjití kolem r. 1290 př. Kr., neboť během prvních let své vlády se Ramesse II. (1301–1234) zabýval výstavbou města, kterému dal i své jméno — Ramesses z izraelské tradice. Shoda mezi tímto datem a výsledkem, který obdržíme odečtením 430 let (2 Moj 12, 40) od data přistěhování, které se uvádí kolem roku 1720 př. Kr., může být náhodná, ale určitě stojí za povšimnutí.“

Jiní vědci se domnívají, že období 430 let, o kterém se zmiňuje 1 Moj 15, 13, začíná povoláním Abraháma, v okamžiku, kdy opustil Cháran, tak jak je to potvrzeno v Gal 3, 17. V době Mojžíše byla Palestina začleněna do egyptské říše. Tuto skuteč-

nost vysvětluje text 2 Moj 12, 40: „Čas pak bydlení synů Izraelských, kteříž byli v Egyptě, byly čtyři sta a třicet let.“ Zidovští překladatelé Septuaginty v tomto textu chápou pod pojmem Egypt nejenom vlastní Egypt, ale i Kanaán. Proroci zvěstující, že čtvrtá generace těch, kteří vešli do Egypta, jej opustí a jeho naplnění vylučuje jakékoliv jiné vysvětlení období 430 let.

Jiné chronologické upřesnění nalézáme v 1 Král 6, 1: „I stalo se léta čtyřstého osmdesátého po vyjití synů Izraelských z země Egyptské, že Šalomoun měsíce Ziv, (jenž jest měsíc druhý) čtvrtého léta kralování svého nad Izraelem, počal stavěti domu Hospodinova.“ Založení chrámu se oprávněně klade na jaro 966 př. Kr. a v důsledku toho Izraelité by vyšli z Egypta na jaře roku 1445 př. Kr. a Mojžíš se narodil v roce 1525 př. Kr.

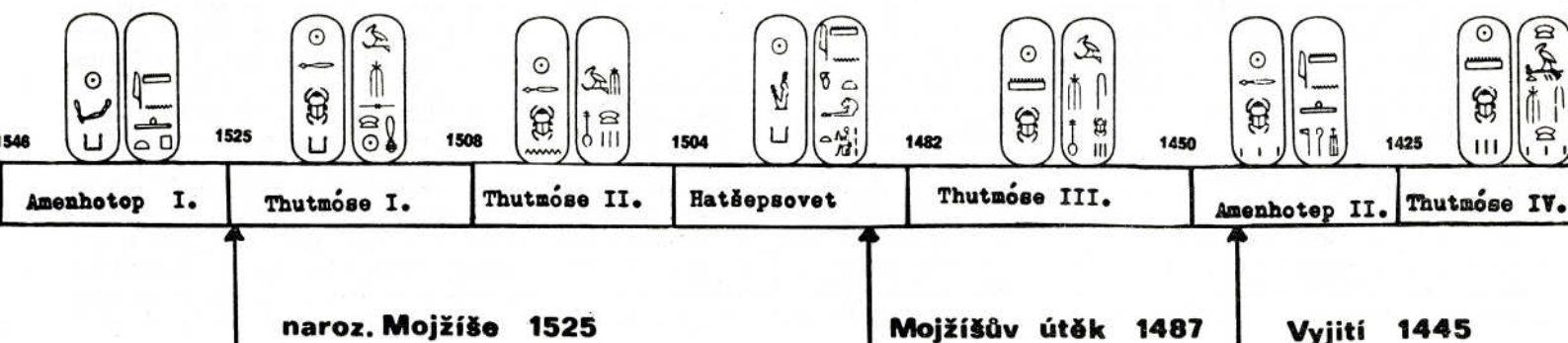
Přijmeme-li rok 1445 př. Kr. jako datum vyjití Izraelitů z Egypta, umísťujeme události popisované ve 2 Mojžíšově do doby vlády 18. egyptské dynastie. V prvním čísle letošního Znamení doby jsme poukázali na skutečnosti, které ukazují, že se Josefův příběh odehrál za vlády Hyksů. V mi-

Královna Hatšepsovet — socha z Britského muzea

nulém čísle jsme psali o některých podrobnostech souvisejících s osvobozením Egypta a vyhnáním asijských vetřelců krále z Théb. Dobyť Avaris Ahmósem, kolem roku 1580, učinilo konec cizácké okupaci a znamenalo počátek nového sjednocení Egypta. Ahmóse se stal prvním faraónem 18. dynastie. Aby předešel dalšímu vpádu nezkrotných asijských kočovníků, nastolil dobyvačnou politiku, které se přidrželi i jeho následovníci. Faraónové nashromáždili v hlavním městě, Thébách, nesmírnou kořist a udělali z něj největší skladiště světa své doby.

Na diagramu je znázorněna teorie, podle které Izraelité vyšli z Egypta uprostřed 15. století př. Kr., za vlády 18. egyptské dynastie. Do Kanaánu by měli tedy vstoupit kolem r. 1400 př. Kr., v době, kdy se Palestina vymanila z područí faraónů.

Faraón Amenhotep I. (1546–1525), následovník Ahmóse, uvalil egyptské járho na Nubii a Palestinu. Ve svém manželství měl jen dcery a tak po něm převzal žezlo jeho nemanželský syn, který usedl na trůn pod jménem Thutmóse I. (1525–1508). Během vlády tohoto faraóna, v době nejtvrďšího útlaku zotročených Izraelitů, se narodil Mojžíš. Thutmóse I. se pustil do rekonstrukce chrámu v Karnaku, v jehož nápisích nacházíme zmínku o použití se-

Jedna z několika soch, které se nacházejí před sedmým sloupem velkého chrámu v Karnaku, představuje stojícího krále Amenhotepa II.

mitských otroků. Tento faraón měl proslulou dceru, Hatšepsovet, která vládla Egyptu dvacet let po narození Mojžíše. Je oprávněná domněnka, že Hatšepsovet je „dcerou faraóna“, o níž je zmínka ve 2. kapitole druhé knihy Mojžíšovy a která adoptovala Mojžíše za syna.

Po smrti Thutmóse I. se znovu opakoval problém následníka trůnu. Tak jako Amenhotep I., Thutmóse I. měl jen dcery a tak to byl jeho nemanželský syn Thutmóse II., který vystřídal na trůně svého otce. Aby upevnil své postavení, oženil se se svou nevlastní sestrou Hatšepsovet. Po čtyřech letech své krátké vlády po sobě zanechal dcery a rovněž jednoho nevlastního syna, který byl ještě dítě a sloužil v Amonově chrámu. Kněží jej sice korunovali za krále, Thutmóse III., ale jeho teta Hatšepsovet si zajistila regentství, které trvalo 22 let a které se změnilo v panování. Během této doby byla válečná tažení nahrazena obchodními výpravami, zvláště do Puntské země, která pravděpodobně označuje dnešní Somálsko. Tato pozoruhodná žena dala postavit několik obelisků a vystavět chrámy, z nichž její posmrtný památník v Dér el-Bahrí blízko Údolí králů je jednou z nejmělejších a největších egyptských staveb.

Biblická chronologie a historické okolnosti nás přivádějí k domněnce, že Hatšep-

sovet byla adoptivní matkou Mojžíše. Je pravděpodobné, že ve své nenávisti proti svému synovci Thutmóse III. chtěla udělat z Mojžíše svého následovníka, ale setkala se s rozhodným odporem mocných kněží boha Amona a musela od svého záměru upustit. Kněží ji pak po celý její život nechali vládnout spolu s Thutmóse III. Thutmóse III. se dostal k moci po smrti své tety a macechy. Ve své zášti proti ní nechal co nejdříve vymazat jméno Hatšepsovet ze všech památných staveb a nahradil je buď svým vlastním jménem nebo jménem svého otce nebo děda. To proto, aby smazal vše, co by připomínalo nenáviděnou poručnici. Krátce před nástupem Thutmóse III. na trůn, v roce 1485 př. Kr., se Mojžíš pokusil postavit do čela hebrejských otroků. Po té, co zabil egyptského úředníka, musel urychleně opustit Egypt, kde už nebyl v bezpečí.

Thutmóse III. překypoval aktivitou, která z jeho vlády učinila jedno z nejzářnějších období egyptské historie. Vedl sedmáct vojenských výprav do Asie, v nejdůležitějších městech Palestiny a Sýrie zanechal posádky, přivlastnil si lesy libanonských cedrů a díky vybírání ročních daní zahájil široký program výstavby. V Karnaku na šestém Pylonu a na zdi Annálů můžeme číst první zprávy o starověkých válkách, které se dochovaly a které pojednávají o vojenských výpravách Thutmóse III. Tento faraón podobně jako jeho děd prohlašuje, že k výstavbě chrámu používal asijské otroky. Je třeba poznamenat, že asijská tažení Thutmóse III. zlomila sílu Kananejců a tím připravila a usnadnila dobytí Palestiny Izraelity, vedenými Jozuem.

Mezi velkými civilními hrobkami thébského pohřebiště se nachází hrob Rechmara, vezíra Thutmóse III. a jeho syna Amenhotepa II. V předsíni jeho hrobu je napsáno, že nebyl ve „výkonu své funkce mírný, ale tvrdý“. „Ať se tě každý bojí“, prohlašuje Thutmóse III., neboť „vládce musí být obávaný.“ Na jedné stěně je Rechmara znázorněn, jak vede práce na výstavbě Amonova chrámu. Mezi státními úředníky jsou tu představováni i zedníci, jak vyrábějí cihly a stavějí nakloněnou rovinu. Podle jejich oděvu a rysu jsou tito dělníci semitští otroci. Pracují pod dohledem egyptských dozorců. Thutmóse III. vládl od roku 1482 do roku 1450 př. Kr. Mojžíš se zatím stal pastýřem a vodil stáda svého tchána po sinajských pastvinách. Kolem roku 1445 př. Kr. jej Bůh pověřil vyvedením Izraelského národa z Egypta. Amenhotep II. se ujal vlády po svém otci a potlačil syrsko-palestinskou vzpouru. Jeho krutá povaha se projevila v jednání se sedmi zajatými syrskými vůdci. Když je na své lodi odvážel do Théb, nechal je pověsit hlavami dolů. Šest z nich potom nechal oběsit na hradbách a sedmého dopravil do Napaty, hlavního města Nubie, kde jej potrestal stejným způsobem.

Pravděpodobně před příchodem tohoto faraóna Amenhotepa II. předstoupil i Mojžíš a Áron, za jeho vlády přišlo na Egypt 10 ran, nepochybně tento faraón ztratil při desáté ráně svého prvorozeného syna a potom i svou armádu v Rudém moři. Podle egyptské chronologie tohoto období, s přesností kolem 10 let, Amenhotep II. vládl od roku 1450 do roku 1425 př. Kr. Měl zemřít přibližně 20 let po předpokládaném vyjití Izraelců z Egypta. Zdá se však, že

Thutmóse III. před jedním z „bohů“ z Théb

Do těchto rámečků jsou zapsána jména přibližně 1 200 měst a národů, které byly poddány Thutmóse III.

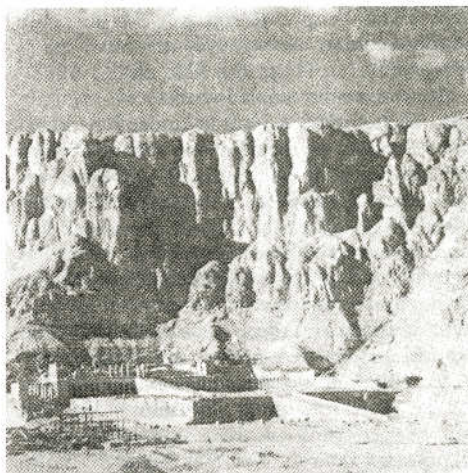
Náhrobek Thutmóse IV., který se nachází mezi tlapami sfingy v Gíze.

bible naznačuje, že tento faraón zahynul se svou armádou v Rudém moři. Proto datum 1425 př. Kr. tvoří problém, který nebyl vyřešen. Ale poněvadž existuje faraónova mumie, znamenalo by to, že v případě jeho utonutí v Rudém moři, musela být jeho mrtvola Egyptany nalezena.

Syn Amenhotepa II. vládl pod jménem Thutmóse IV. Podle 2 Moj 12, 29 prvorozný faraónův syn zemřel při desáté ráně. Na žulovém náhrobku, umístěném mezi předními tlapami sfingy v Gíze, Thutmóse IV. vylíčil, jak se stal neočekávaně králem. Během jednoho roku, blízko velkých pyramid, si přišel odpočinout do stínu sfingy. Zjevil se mu bůh Harmachis, kterého sfinga představovala, předpověděl mu, že se stane králem a žádal jej, aby ho vysvobodil z písku, ve kterém vězel. Je jisté, že Thutmóse IV. měl staršího bratra a nenadál se, že bude králem.

Egyptologové, kteří umisťují vyjití do

Velký chrám v Dér el-Bahri, založený královnou Hatšepsovet, je pro své příhodné umístění, architekturu, jakost materiálu a zpracování jedním z nepozoruhodnějších památníků egyptské architektury

doby panování 19. dynastie, do období vlády Ramesse II. a jeho syna Mineptaha, stavějí na skutečnosti, že hebrejští otroci byli přinuceni stavět města Fíton a Rameses. Rameses bylo nové hlavní město, které Ramesse II. nechal postavit v nilské deltě na místě starého Avaris, hlavního města Hyksů. Jestliže se vyjití odehrálo v 15. století př. Kr., jak se domníváme, jméno města Rameses se musí považovat za modernizaci staršího jména. Neoznačujeme sami starou Konstantinopolis jako Cařihrad a nyní Istanbul? V bibli jsou i jiné příklady přejmenování, jako je tomu v 1 Moj 47, 6. 11.

S výjimkou chronologického problému vlády Amenhotepa II. biblické vyprávění o vyjití Izraelitů z Egypta pozoruhodně zapadá do historické souvislosti 15. století př. Kr. Mnohem lépe než do jakéhokoliv jiného období starověkého Egypta.

J. V.

OD KOJENCE K BATOLETI

Náš malý světoobčánek absolvoval již svých prvních osm týdnů. Počáteční těžkosti vznikající z přizpůsobování jsou překonány. Znovu a znovu to přijímáme jako zázrak, že se dítě přizpůsobuje přechodu z mateřského těla do zcela odlišného okolního světa. A přitom nezapomeňme, že jde o nesmírnou změnu. Někdy máme ten dojem, že novorozeně potřebuje všechnu energii na proces přizpůsobování se, a proto nemá ještě žádný vztah k okolnímu světu. Jen to, co souvisí s jídlem, upoutává jeho pozornost.

První úsměv naznačuje jakousi změnu. Neplatí ještě nějaké určité osobě, ale jsou to první známky sounáležitosti k okolnímu světu. Tímto začíná období různých proměn. Nyní vnímalo dítě okolní svět jen sluchem a

zrakem, teď přichází na řadu také hmat. Dítě v tomto věku lépe pochopí nebo pozná určitou věc, když se jí dotkne nebo ji uchopí. Dotknout se, uchopit, ohmatat to je předpoklad k poznání a pochopení. Někjaký předmět pozná jediné tak, když si ho důkladně a dost dlouho ohmatá. Dopusud působily jednotlivé smysly každý zvlášť, nyní však začínají spolupracovat a hmat přebírá vůdčí roli. Nemluvnata tohoto období berou všechno do rukou. Tuto potřebu si udržují i pak, když se už i trochu nadzvednou. Nic není před nimi jisté. A právě v tomto období vznikají první výchovné těžkosti.

Chci ještě jednou zdůraznit, že ohmatávání a brání věcí do rukou je jeden ze způsobů dětského vnímání. Dítě není nezpůsobilé, když chce nějaký nezná-

mý předmět dosáhnout rukama a uchopit jej. Je to docela normální potřeba, jak rozšířit poznání celého okolí. Samozřejmě, že dítě postrádá jakákoli pravidla oceňování hodnot. Dřevěná hračka, mléčná láhev nebo cípek vlastního kabátku má pro něj tutéž hodnotu jako porcelánový talíř nebo kabel, který visí ze stolu od drahé lampy. Sáhne-li dítě na svou dřevěnou hračku a hraje si s ní, považují to dospělí za samozřejmé. Jestliže však sáhne na tu zvláštní šňůru a přitom strhne stolní lampu, která se rozletí na několik kusů, prožije dítě něco zcela nepochopitelného. Matka se rozhněvá, dítěti hubuje, někdy mu i naplácá. Je sporné, kdo zde má vinu. Matka měla dávat lepší pozor a měla šňůru odstranit z dosahu dítěte. — V tomto věku má dítě právo vzít všechno do ruky. Naproti tomu mají dospělí v tomto věku dítěte tu povinnost, aby odstranili z jeho dosahu všechno nebezpečné nebo drahocenné, prostě vše, k čemu se dítě dostat nemá. Trestat dítě za to, že něco bere do ruky, poškozuje jeho zdravý rozvoj.

Poukažme si ještě na další okolnost. Toto období musí mít také svůj konec. Jestliže tříleté dítě ve vlastním nebo cizím domově bere vše do rukou, dokonce snad otevírá všechny zásuvky nebo dveře od skříní, pak je chyba na rodičích. Dítě sice vyrostlo a je starší, ale v tomto směru zůstalo na úrovni ročního dítěte. Ze zcela normální metody poznání okolí pomocí hmatu se stal návyk. Čím dříve to rodiče poznají, tím lehčeji se jim podaří dítě tomu odnaučit. V krajním případě musí rodiče se vši přísností zapůsobit proti tomuto nešvaru; vždyť by bylo neodpovědné dovolit tříletému dítěti, aby jednalo jako kojeneček. Žádné chování, které je běžné

v určitém stupni rozvoje, nesmí se tak zakořenit, aby se projevovalo ještě tehdy, když by už mělo být dávno ukončené.

A ještě další rys dětského chování v tomto období vývoje je důležitý pro výchovu. Dítě už poznává určité situace, předměty nebo osoby, ale vzhledem k celkovému chápání nerozeznává rozdíl mezi těmito věcmi. Jeho subjektivní a objektivní rozlišování není ještě vyvinuto. Dítě proto nečiní rozdílu mezi živým nebo neživým. Na každou věc se dívá jako na živou. V tomto období vzniká něco, co bývá ještě v pozdějších letech důvodem k nepochopení dítěte. Jestliže později dítě pojmenuje krabičku od zápalek Hafan nebo Punta, pak je to pro něj živý pes. Kdyby dospělý z nedopatření šlápl na tuto krabičku, pak to dítě prožívá tak, jako kdyby skutečně ztratil psa nebo ho dokonce zabil. Bude-li mu pak vysvětlovat bezcennost krabičky od zápalek, je to nejen pedagogický omyl, ale nemá to naprosto žádný smysl. Dítě nerozumí takovému argumentacím. Toto oživování všech předmětů začíná ve druhé polovině prvního roku dítěte. Rodiče by to měli vědět, aby se nedopouštěli pedagogických omylů.

Do tohoto období patří také rozumový rozvoj. Rozum zde vystupuje jako schopnost poznat znovu. Asi půlroční dítě pozná určité osoby, zvláště matku a ostatní členy rodiny. Doposud se dítě usmívalo na každého člověka, který se naklonil nad jeho postýlku, ale teď zřetelně rozlišuje mezi známým a neznámým. Dítě je neklidné, vidí-li neznámý obličej. Jeho obličej prozrazuje někdy i strach. Na matku, otce nebo sourozence se směje, i když neslyší jejich hlas nebo mu nepodávají nějakou hračku. Při poznání se mu nevybavují určité představy, ale všechno známé je spojeno s určitými pocity. To známé mohou být také vjemy sluchové.

Poznávání má neobyčejně velký význam pro určité úkoly ve výchově. Nic z toho, co v tomto věku je vnějším poznáním vtisknuto do vědomí dítěte, nevymizí ani později. Někdy se to projeví i v životě dospělého člověka. Tutto skutečnost nelze ani dost důrazně podtrhnout. Pro výchovu z toho vyplývají určité důsledky. Není proto bez významu, jaké vnější vlivy působí na dítě v prvním a druhém roce jeho života. Jestliže dítě na ně hned viditelně nereaguje, neznamená to, že by na dítě nepůsobily. Uvažujeme dál. Právě v tomto raném údobí života rodiče musí vědomě usměrňovat vlivy, které na dítě působí z jeho okolí. Je nesmysl domnívat se, že se dítě může klidně dívat na každé televizní vysílání pro dospělé, protože tomu přece ještě nerozumí. Usměrnovat neznamená však jen chránit před zlým.

Jestliže již od šestého měsíce si dítě může něco pamatovat, a to nám potvrzují lékaři a psychologové, pak je to příhodná doba, kdy je možno začít i se vštěpováním a rozvíjením všech kladných rysů povahy. V prvním roce života má vychovatel pěstovat zvyklosti nebo jim také bránit. Věřící rodiče se již v této době s dítětem modlí a začínají je brát do shromáždění a na bohoslužby. Přitom však berme ohled na dvě věci. Pobožnost by pro dítě neměla být nudou nebo dokonce utrpením. Dítě by mělo být ve shromáždění jen tak dlouho, jak to odpovídá jeho životním zvyklostem. Bylo by také nemoudré brát dítě do shromáždění půl hodiny před jeho jídlem. Jistě by bylo neklidné a začalo by plakát. To by bylo první hledisko. Nyní se dostáváme k druhému hledisku. Mladá matka se svým dítětem by měla brát ohled také na ostatní návštěvníky bohoslužeb. Je neodpuštělné, když rodiče dovolí, aby soustavným neklidem jejich dítěte trpělo celé okolí. Jestliže malé dítě na matčině klíně vydá ob-

čas hlásek, nikoho to neruší. Ale jestliže dítě ruší bez přestání, musí zde být určité hranice. Zde se totiž projevuje, zda jsou rodiče vychovaní a zda vůbec jsou schopni vychovat své děti. Dítě velice brzy pozná, že modlitebna je zvláštní místnost a že v ní vládne zvláštní ovzduší. Nečiníme-li však rozdíl mezi modlitebnou a dětským pokojem, zanedbáváme velkou příležitost k vy-

cíle, který si samo dalo. Nekladme to však do stejné roviny s některými pokusy se zvířaty. Jistý věhlasný psycholog nazval údobí kolem deseti měsíců dítěte dokonce „údobím šimpanze“. Čistě vnější srovnání inteligentního šimpanze a ročního dítěte je jistě velmi zajímavé. Oba dokáží uchopit třeba hůl, aby si přitáhli nějaký předmět, například banán. Když však pozorujeme uve-

ČTK

tvoreni dobrých návyků. Netrpí tím později jen sbor a rodiče, ale především děti, protože nemají správný poměr k domu Božímu. Také při rodinných pobožnostech neponecháváme dítě v postýlce samo sobě. Musí cítit, že se při nich jedná o něco zvláštního. Uklidme mu hračky až do konce pobožnosti. Samozřejmě, že bereme ohled na dítě a podle toho volíme délku pobožnosti. Když se požaduje od dítěte víc, než je moudré, stanou se mu rodinné pobožnosti utrpením a můžeme dosáhnout opačného efektu. Váží-li se s pobožností nepřijemné pocity, je často třeba dlouhé doby, než se k nim získá kladný vztah. Co jsme zanedbali v tomto směru v raném údobí, napravíme později jen s vypětím všech sil.

Všimněme si dalších projevů dítěte v tomto období. Vedle začátku rozumového vzdělání jde také o začátek určité formy inteligence. Všeobecně je označována jako praktická inteligence. V tomto období proměn dokáže již dítě použít samo některé pomocné prostředky, aby dosáhlo

denné experimenty blíže, ihned vynikne, že všechno inteligentní jednání opice souvisí s cíli, které slouží určitým uspokojovacím pudům. Vždy se jedná jen o jablko, banán nebo něco podobného. Opice selže, dáme-li jí jako cíl vzít si dřevěnou hračku nebo nějakou šňůru. Zvlášť nápadná je v oblasti hraní. Tady nejde o uspokojení pudu sebezáchovy, ale o uspokojení potřeby mít nějakou činnost.

Touha po činnosti pramení z přemíry energie. Dítě si hraje vždy, jestliže nejí, nepije nebo nespí. Hra dítěte je vlastně velmi vážná záležitost. Vychovatel zde má mnoho možností pro svoje působení. Při výběru hračky můžeme mnohé pokazit. V hračkářských obchodech si můžeme vybrat hračky, které odborníci připravili pro určité věkové skupiny. A přece mnohý hodný strýček se nechce dát poučit. Prodávačka mu sice nabídne pěkné dřevěné krychle, které se dají do sebe zastrkovat; ale to se mu zdá příliš primitivní, a proto raději koupí nějaké přechylové naleštěné autíčko. Kdy-

bychom pak dítěti předložili oboje, strýček by se jistě zaražoval; dítě by pravděpodobně sáhlo po blýskavém autíčku. Ale radost by netrvala dlouho. V tomto období si totiž dítě neumí hrát s autíčkem. Docela jinak je tomu s dřevěnými kostičkami nebo dutými krychličkami. Znovu a znovu se pokouší zastrčit je do sebe. Nikdy se s pokusy neunaví. Zřetelně si můžeme všimnout, jakou radost má dítě, když se mu to podaří. Někdy přijde dospělý a chce pomoci. Musí pak překvapeně zjistit, že se dítě z jeho pomoci nijak neraduje. Ono se totiž neumí radovat z hotového výrobku. Jemu jde víc o činnost samu, o zkoušení vlastních schopností a užitečnosti některých předmětů. Tak například dítě může nekonečně dlouho otvírat a zavírat víko u krabice. Má radost, že se mu to daří, že to „funguje“.

Dítě sedí na matčině klíně. Oba jsou u stolu, je čas, aby dostalo jíst. Tu dítě bleskurychle sáhne po lžici a hodí ji na zem. Maminka ji zvedne a protože chce dítěti trochu urovnat bryndáček, položí ji znovu na stůl. V mžiku je lžice zase na zemi. Opakovalo by se to pravděpodobně vícekrát, kdyby tomu matka neučinila většinou ve zlosti konec. Mnozí rodiče se domnívají, že u dítěte objevují různé špatné charakterové vlastnosti, a jsou proto na dítě velice přísní. Dítě je obvykle plácáno přes „zlou ručičku“ a dovětek: „To nedělá způsobné děťátko“ mu má pomoci, aby tuto nezpůsobnost už nikdy neudělalo. Matka je velice rozčarovaná, když při následujícím jídle se vše znovu opakuje. Dítě však není nezpůsobné ani nemá zlou ručičku, dítě jednoduše objevilo novou hru. Samozřejmě, že nikdo nežádá od matky, aby si s dítětem takto hrála. Přísný zákaz je tu však pedagogickým omylem. Zde by měla matka použít jednoduchý způsob a odvést jeho pozornost jinam. Dítěti se dá do ruky jiná lžička nebo nějaký jiný známý předmět. Změní se tím většinou jeho zájem o hru. Někdy matka nechce, aby dítě při jídle drželo něco v ruce, pak ať odvede jeho pozornost na něco jiného v blízkém okolí, snad na hru sourozenců nebo činnost otce.

Koncem prvního roku pozorujeme u dítěte to, co je pro děti příznačné: napodobování. Přistě si o tom podrobněji pohovoříme. Vychovatel by měl vědět, že už ti nejmenší napodobují velké. Rodiče z toho mají někdy zábalu, někdy jsou však také zděšení, co všechno chtějí děti napodobovat. Přihodilo se dokonce, že dítě napodobovalo některé příznaky nemoci, např. kašel. Hna-

ci síla dětského snažení spočívá v potřebě učit se. Děti tohoto věku se učí také napodobováním.

Některé mamince je trapné, když její dítě začne plakat, promluví-li na ně laskavě někdo známý, koho ale dítě nezná. Většinou je to zcela normální věc. S přibývajícím rozvojem pocitů dokáže dítě rozlišovat mezi známým a cizím. Mohou však z toho někdy vzniknout nepříjemné situace. Dostaneme vzácnou návštěvu. Návštěva začne laškovat s maličkým — jak by to bylo pěkné, kdyby se právě teď dítě smálo na vzácného hosta. Ale místo toho musí být křičící ratolest odnesena do druhého pokoje. Málokterá návštěva si uvědomí, že dítě je právě v určitém období svého vývoje, kdy má strach z cizí tváře. Nemusí to být jen cizí tvář. Mohou to být neznámé zvuky, předměty nebo osoby. Možná, že maminka přinesla dítě ke koupeli vždy, když už ve vaničce byla napuštěna voda. Jednoho dne slyší dítě poprvé téci vodu. Poleká se toho zvuku a rozpláče se. Překvapená maminka si myslí, že dítě dostalo najednou strach z koupání. Hledá příčinu v teplotě vody, ve vůni mýdla nebo pod. Někdy se děti také polekají, když vidí sice známou osobu, ale která má na sobě něco jiného než obvykle, takže ji dítě nepozná. Matka se kupř. skloní nad dětskou postýlkou poprvé v klobouku anebo velká sestra se ustrojí jako princezna. Matka i sestra jsou nějaké jinačí. To je pro dítě důvod, aby dostalo strach.

Vychovatel zde nesmí přehlédnout jednu okolnost. Dítě sice zná pocit strachu, ale neví, co je nebezpečí. Toto poznání by mělo rodiče přivést k dvěma důležitým závěrům. Jedním z nich je stálá bdělost. Mnohá matka myslí, že dítě ze strachu se vyhne nebezpečí. To je velký omyl. Je možné, že dítě má strach ze své nové postýlky, ale nemá vůbec strach z hořící svíčky nebo horkých kamen anebo dokonce leze na otevřené okno ve třetím

poschodí. Za druhé by měl vychovatel připravovat takové nebezpečné situace, které by dítě naučily oprávněnému strachu a odnaučily neoprávněnému. Poznání dítě z vlastní zkušenosti, jak nebezpečný je rozpálený sporák, bude se mu vyhýbat. Čím jasněji bude dítě umět rozlišovat bezpečné od nebezpečného, tím lépe bude umět kontrolovat pocity strachu. — Nebude mít strach, když uvidí otevřené deštník, protože ví, že to není nic nebezpečného. S pokračující schopností rozeznávat bude se zmenšovat také jeho strach z neznámých věcí, lidí nebo jednání. Když pak vzácná návštěva nebude vypadat nebezpečně, jistě se na ni odváží ratolest i usměje.

Strach hraje v tomto věku bezpochyby jistou roli. Avšak také jiný pocit prožívá dítě neméně silně. Dítě se vyspalo a je syté. Pleny jsou suché, a mysleli bychom si, že by mělo být spokojené. Něco mu však nevyhovuje. Matka odběhla nakoupit a dítě zůstalo samo. Otec je v práci a sourozenci ve škole. V postýlce má sice nějaké hračky, ale je mu do pláče. Proč?

V tomto údobí proměn vyvíjí se v dítěti silná potřeba kontaktu. Jde tu o určitý pocit. Když je dítě vzhůru, mělo by nejraději někoho u sebe. Avšak také zde jde o učení a návyk a vychovatel se setkává s potížemi. Děti totiž používají velice brzy svůj trik — pláč. Z počátku byl pláč signálem o pomoc, když si zalehlo ručičku nebo když mělo hlad anebo když se míč zakutálel příliš daleko. A teď používá pláč, aby dosáhlo jiného cíle. Dítě si všimlo, že když pláče, tak maminka přiběhne a pomůže. Pak několikrát plakalo i když to nebylo zapotřebí, a maminka zase přišla.

Tady nastupuje pedagogický úkol. Již mnohokrát jsme zdůraznili, že ke správnému vývoji potřebuje dítě lásku a něžnost. Když v tomto věku necháme dítě celé dny samotné a uspokojíme jen jeho tělesné potřeby, do-

staví se velice rychle poruchy vývoje. Jestliže matka zanedbává své novorozence snad proto, že má příliš mnoho práce se svými staršími dětmi, projeví se poruchy zvláště na poli duševním. Dítě prostě zaostává ve vnitřním vývoji. Reaguje pomaleji než ostatní děti, má netečný výraz obličeje a může se lehko stát samotářem. Všimne-li si toho matka dost včas, mohou se tyto poruchy napravit, ale jsou známy případy, kdy se to úplně nepodařilo odstranit a v pozdějších letech vznikly velké výchovné problémy.

Častější jsou však problémy s jiným extrémem. Maminka reaguje na každý pláč. Dokonce se dítěti podaří, aby se mu maminka věnovala v noci. Vezme své batole do náruči a nosí ho po pokoji sem a tam. Tady musí nastoupit učební proces. Při vši lásce a péči nechceme vychovat malého rodinného tyрана. Pozorná maminka brzy pozná, jakou příčinu má pláč dítěte. Jestli skutečně o něco jde, pak poskytne pomoc. Hledá-li dítě jen kamaráda, pak musí rozhodnout dospělý, jestli je k tomu vhodný čas.

Běžně začíná dítě plakat, když je samo, jen tenkrát, pakli je skutečně zanedbáváno. Je-li k němu všeobecně okolí něžné, nepoužívá tohoto triku. Přehnanou něžností děti rozmazlujeme. A když později matka nebude moci dostat stoupajícím nárokům svého dítěte, stane se neukázněné. Zde pomůže pouze energický postoj. Když matka ví, že dítěti nechybí nic po tělesné stránce a dostatečně o něj pečuje, ať ho klidně jednou nechá plakat, dokonce i když to jde na nervy. Nakonec to prospěje všem zúčastněným. Nejpozději po třetím pokusu se dítě vzdá svého triku — pláče, totiž tenkrát, když pozná, že tím nic nezískalo. Nejdůležitější předpoklad úspěchu v tomto případě tkví v důslednosti rodičů. Když jednou znovu povolí, byla všechna dřívější námaha zbytečná. Již v tomto údobí vývoje musí

dítě poznat, že není středem rodiny.

V této stati hovoříme o počátku cesty k rozvoji dítěte. K tomu bych chtěl ještě jednou zvlášť zdůraznit dvě myšlenky. Uvědomělá výchova začíná již v prvním roce života. Nesmíme čekat, až dítě všechno bude moci pochopit. Rozhodující vlivy mají a musí dítěti zprostředkovávat dospělí. Vývoj příští osobnosti je silně ovlivněn právě v tomto období. Tím jsme se dostali k druhé myšlence. Mohl by lehko vzniknout dojem, že výchova je tak komplikovaná záležitost, že je sotva možné dosáhnout uspokojivého výsledku. Zkušenost nás učí, že je mnoho možností udělat ve výchově něco špatně. Aby byl počet omylů co nejmenší, je zapotřebí mít uvědomělý názor na věc a určitý způsob jednání. Ať se nikdo nebojí, když ve výchově šlápne vedle! Ty různé problémy výchovy všedního dne překonáme nejlépe zdravým životním optimismem. Mají-li rodiče radost ze života a radují se z toho, že mají dítě a chtějí ho v této radosti také vychovat, jistě se jim to podaří.

Ovšem s jednou podmínkou: také rodiče se musí stále učit. Na prvním místě je jejich učitelem Ježíš Kristus. Dá jim sílu k výchově, a nejen to, dá jim i potřebnou moudrost. Biblické „my poznáváme z částky“ platí také při výchově. Když nás Kristus povede a my vyplníme ten díl, který je náš, nemine se cílem. Je dobré uvědomit si to na počátku cesty. Po cestě výchovy, která je někdy těžká, nejdou rodiče se svým dítětem sami. Kristus je vždy přítomen. Má účast na našich úspěších i neúspěších. A toto vědomí nás posiluje. Dá nám jistotu, že vždy v rozhodujících okamžicích můžeme od něj očekávat pomoc. Rodiče jsou Boží spolupracovníci. Mají vážnou odpovědnost za svěřené děti, ale také příslib potřebné síly. Od začátku chce Kristus doprovázet rodiče i děti na cestě výchovy. To je zárukou jistoty, že dosáhnou cíle. Dr. L. T.

UMĚNÍ MILOVAT

Kazatel Šalomoun jednou řekl, že láska je silnější než smrt. Láska je nepopíratelně největší silou, jaká existuje ve vesmíru a která působí jak uvnitř rodiny, tak i mimo ni. Žádná síla a žádné donucování by nemohlo dosáhnout stejných výsledků, žádná zručnost by nemohla vykonat tytéž zázraky jako láska. Sociální rovnováha, která je stále ohrožována ctižádostí a zápasem jednotlivců o moc a čest, může být znovu vyrovnaná vzájemným přátelstvím takových lidí, kteří dávají přednost blahu lidské společnosti před svými zájmy. I v náboženských obcích všech vyznání se úspěchů nedosahuje ani organizačními opatřeními, ani peněžními podporami, nýbrž jedině tím, že

se láska zmocní lidí a uschopní je k tomu, aby učinili svůj život krásnějším a užitečnějším. Láska je vede k tomu, aby pomáhali těm lidem, jimž ještě nezazářilo světlo

pravdy a jimž snad nejsou známy ani výhody civilizace.

Přesto nemůže nikdo přesně říci, co láska vlastně je. Stejně jako u elektřiny známe

jen její účinky, nic více. Protože cítíme, že se jedná o sílu, zdá se nám přirovnání k elektrickému proudu správným. Písmo vysvětluje: „Bůh je láska.“ Neříká, že by Bůh měl lásku a že by poskytoval pomoc a ochranu všemu, co vzniká z opravdové lásky, nýbrž říká pouze: On je láska. Patrně představuje láska to nehlubší a nejpravdivější v podstatných rysech Ducha Božího. Protože Bůh je zároveň i pravý zdroj života, můžeme z toho docela správně vyvodit závěr: láska je život! Bez lásky žádná bytost nemůže vzniknout a prosperovat. Kdo v době svého útlého dětství ztratí své rodiče a tím je oloupen o jejich něžnou péči, trpí celý život v důsledku toho, že musel vyrůstat bez lásky. Lidské srdce je mimořádně vnímavé k projevům lásky. Mnozí lidé by dali celý svůj majetek nebo půl svého života nebo by vykonali mohutná díla, kdyby tím mohli získat trochu sympatie nebo lásky. Je-li pravdou, že bohatství, moc, čest a zdraví mohou prospět k našemu štěstí, pak je teprve pravdou to, že není skutečného štěstí bez uspokojení, které člověk nalézá, když miluje nebo je milován.

Jako vše dobré, tak i láska je snižována tím, že ji lidé špatně napodobují a za lásku označují právě to, co ve skutečnosti není ničím jiným než nejhrubším sobectvím. K tomu, samozřejmě, zaujímáme zcela jiné stanovisko. Proto budeme uvažovat nejen o té lásce, která spojuje muže a ženu, nýbrž také o té lásce, která navzájem pojí srdce lidí, která probouzí dobrou vůli a která dovede rozechvět lidské duše tak, že budou připraveny k lepšímu životu a k vzájemnému pomáhání si při dosahování ideálu. Hybnou silou je vždy láska, bez ohledu na to, zda ji nazýváme přátelství, kamarádství, sympatie, otcovská, synovská nebo manželská láska. Láska přivádí lidi k sobě, mění je, uhlazuje jejich těžké povahy a nalévá olej do často složitěho soukolí našeho života a lidské společnosti.

Porozumíme-li konečně, že láska je velkou hybnou silou v nebi a na zemi, pak jsme definitivně pochopili tajemství života. Stojíte před těžkými rozhodnutími? Musíte zápasit s těžkostmi? Hrozí vám nějaké nebezpečí? Nechejte volně působit svou lásku — tu pravou lásku, pochopitelně — a vše dopadne dobře. Především však zůstane radost toho, který miluje, nedotčená, a jeho důvěra neotřesená. Nic jiného nemíní Evangelium, když poukazuje na to, že láska k Bohu a k bližnímu je hlavním příkazáním. Chce-li člověk milovat Boha, kterého nevidí, musí především umět milovat svého bližního, kterého má před očima. Musí ho do jisté míry považovat za člena rodiny a musí si být vědom svatých svazků, které navzájem spojují všechny lidi. Přes všechny rozdíly a zvláštnosti jsme přece všichni stejného původu a za svou existenci vděčíme Boží lásce.

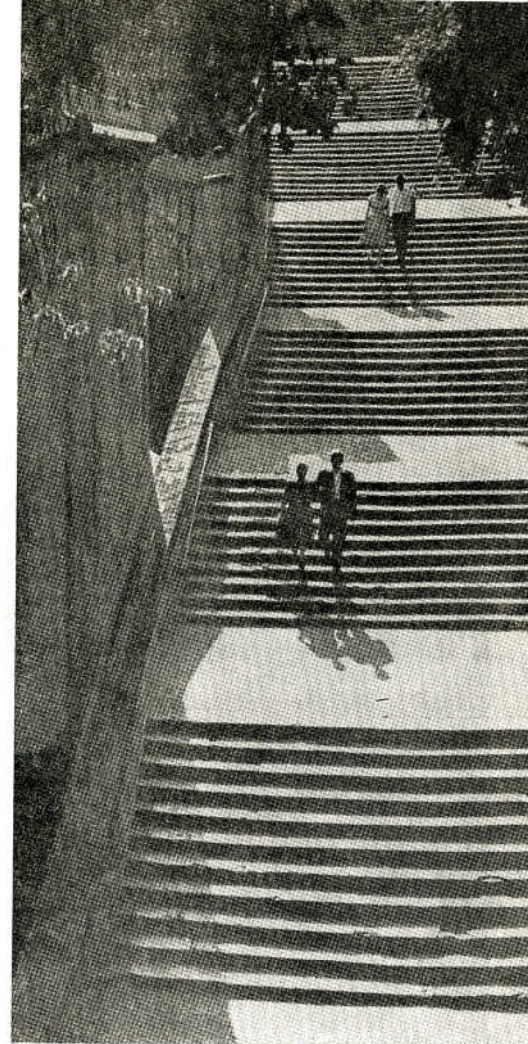
Že se člověk stále snaží učinit svůj život bohatším a rozšířit rozsah své působnosti, již jsme viděli. Toho může dosáhnout výlučně láskou. Láska mu daruje schopnost tak přispůsobit svůj život skutečnosti a žít tak obětavě, jak si to člověk přeje. Není nám ovšem možno milovat všechny věci a všechny lidi stejně silně. K některým lidem cítíme obzvláštní sympatie — proti tomu není námitek — avšak setkání s některými jinými lidmi v nás vyvolává pocit odporu nebo dokonce i nenávisť. Tenhle člověk se nám nelíbí, onen je nám protivný a ten třetí

zase v nás budí nepřekonatelné přání vyhubat se jakémukoliv styku s ním a být raději o samotě. Existují vskutku nesnesitelní, kousavě ironičtí a dokonce i nebezpeční lidé, před nimiž se musíme mít na pozoru. Je to však opravdu již dostatečný důvod k tomu, abychom jim odepřeli naši lásku? Copak to nejsou také lidé? Často jsou jen slabí, s nepevnou vůlí nebo morálně zničení. V mnoha případech byli vystaveni špatným vlivům a vyrostli beze správné výchovy, protože jim v dětství byla odepřena láskavost a oživující síly, které působí v harmonické rodině. Takoví lidé jsou v určitém slova smyslu nemocní, kteří trpí nedostatkem duševních sil. Jejich schopnost reagování je zeslabená, nedovedou obstát ve svém prostředí a svého stavu si nejsou vědomi. Možná se k nim ještě nikdy ani jeden člověk nepřiblížil s takovou láskou v srdci, který by je upozornil na nebezpečí jejich cesty a je poprosil, aby tuto cestu opustili. Avšak při vši své slabosti chovají i tito lidé ve svém srdci přání jednat správně. Snaha vyléčit se ještě v nich úplně neodumřela, naopak, touží po síle k lepšímu životu. A když to víme, neměli bychom jim projevovali naše sympatie a přízeň? Existují muži a ženy, kteří neváhají opustit všechno pohodlí, na jaké jsou ve své vlasti zvyklí, přelout mořské vzdálenosti, aby se odebrali k necivilizovaným obyvatelům dalekých cizích zemí. Často berou na sebe život plný tvrdého odříkání, aby utěšovali lidi v neštěstí a pomáhali jim v nouzi nebo aby jejich myšlenkám ukázali nový cíl, čímž jim poskytují možnost docílovat pokroků v mravním a materiálním ohledu. Neměli bychom alespoň zlomek takové námahy věnovat „divochům“ v našem okolí?

Proč vlastně zavíráme oči před faktem, že často získáváme špatný dojem o lidech, kteří jsou ve skutečnosti ubohými, bezmocnými, jejichž srdce potřebují proměnu? Měli bychom jim spěchat na pomoc. Černoši například nedůvěřují bělochovi, neboť z vlastních zkušeností vědí, že jim bílý člověk nepřináší vždy jen dobro. Jak často se stalo, že jednali nepřátelsky i vůči misionářům, který přišel zdaleka, aby jim převazoval rány a odstraňoval jejich utrpení. Teprve, když se přesvědčili, že v něm mají svého přítele a bratra, pak postupně začali chápat, že jim nabízí bohatství, které má mnohem větší cenu než vše, co lze koupit, a jež v celém svém rozsahu je shrnuto ve slově „láska“.

Umění milovat tedy v podstatě spočívá zřejmě v tom, aby se člověk dostal do takového poměru k svým bližním, aby se tím posílil pocit vnitřní spojitosti a síla lásky. Jistě bychom se stále snažili mít tuto sílu, kdybychom jen pochopili, do jaké míry může být obřadnost lidské srdce upřímnou náklonností a může se změnit zážitkem nezištné lásky. Vycházej z této skutečnosti mohl apoštol Pavel napsat: „Láska zajisté Kristova víže nás.“ Služba apoštola Pavla přinesla bohaté plody, neboť svá vlastní přání stavěl do pozadí, když šlo o blaho jeho bližních. Byl dokonce připraven vytrpět vězení a mučení, kdyby se za tu cenu dostalo radostné poselství o Ježíšově lásce k těm, kteří o ní ještě nic neslyšeli. Z apoštola Pavla vyzařovala největší síla na sbory prvních křesťanů. Je to stejná síla, kterou i my nutně potřebujeme, již však můžeme přijmout jen prostřednictvím lásky.

Dosud jsme uvažovali o lásce jen zcela všeobecně. Nejvíce nás však zajímá láska

mezi mužem a ženou. Zde láska dosahuje největších výšek, avšak zde také padá do nehlubších propastí. Srovnali jsme lásku s elektrickým proudem, který je přece zářnou silou. Elektřina osvětluje naše města, pohání naše stroje, umožňuje jízdu našich rychlíků všemi směry, dopravuje nepředstavitelně rychle zprávy z jednoho konce země na druhý a zásobuje energií dokonce i ta nejdálejší místa. Zároveň však způsobuje i smrt a úrazy. Může zapálit celou budovu, která v několika okamžicích lehne popelem; také rychlostí jedné vteřiny může usmrtit člověka. Pokaždé, když elektřina něco takového způsobí, je to následek toho, že nebylo dbáno s nutnou pečlivostí zákonů, jimž je elektřina podřízena. Možná elektrické vedení nebylo dostatečně izolováno, nebo byl postižený neopatrný a dostal se do styku se silnoproudým vedením — a hned se stalo neštěstí.

Právě tak i láska má své vlastní zákony. Uznáme-li je a budeme-li jich dbát, pak si pomocí této síly zajistíme plné štěstí. Nedbáme-li však jejích zákonů, zakusíme na sobě ty nejtěžší následky. Pak síla, která je nám dána k životu, stane se příčinou smrti. Je tedy nezbytné zákon lásky přesně znát. Tuto pravdu vyslovil Bůh poprvé tehdy, když stvořil muže a ženu a přivedl je k sobě. „Z té příčiny opustí muž otce svého a matku svou, a přidržeti se bude manželky své, i budou v jedno tělo,“ tak čteme v první knize Mojžíšově 2, 24. Tento zákon přes svou prostotu odpovídá na všechny otázky, které vyplývají z lásky mezi mužem a ženou. Všimněme si dobře, že se zde mluví o jednom muži a o jedné ženě, a ne o harému nebo mnoha ženách a rozvodech. Především se zde zdůrazňuje, že muž „přidržeti se bude manželky své,“ že

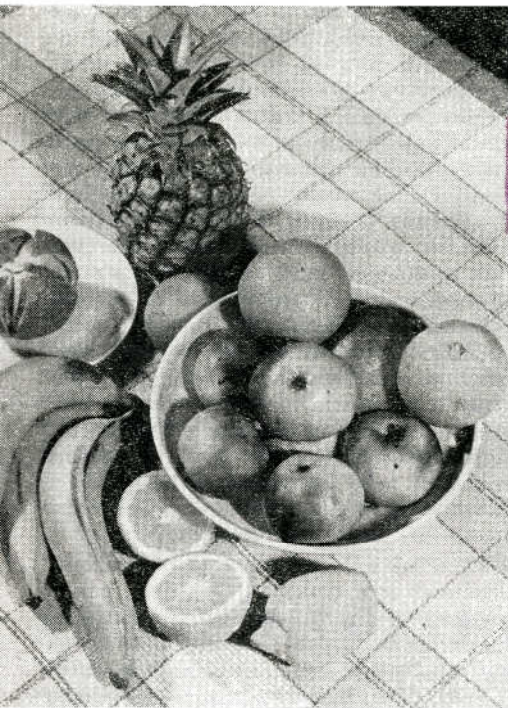
se jí tedy bude přidržovat věrně, pevně a s porozuměním a že oba budou „v jedno tělo“, což v sobě obsahuje zřeknutí se jakýchkoliv vztahů, které by se udržovaly mimo toto svaté soužití, a závazek vzájemně si patřit v manželské věrnosti.

Toto vše platí pro manželství. A nemělo by toho být dbáno také již před manželstvím? Dříve než budeme mluvit o volbě manželského druha, pokusíme se pochopit chování oněch mladých lidí, kteří se snad zabývají myšlenkou sňatku, avšak vždy se ztrácejí jen v dobrodružstvích, protože se buď nemohou rozhodnout nebo proto, že převážně myslí na rozptýlení a zábavu. Flirt představuje dnes jedno z největších nebezpečí pro naši mládež. S nejistotami a těžkostmi života se mladí lidé vypořádají teprve po těžkých bojích. A proto mnozí z nich myslí, že jsou oprávněni k tomu, aby si pohrávali s láskou a s manželstvím. Tímto způsobem se chtějí vypořádat se svou netrpělivostí a osamělostí. Flirt, jak je dnes chápán a praktikován, svádí k názoru, že láska a něžnost jsou sice žádoucí a příjemné, že je to však lehkovážná a vlastně bezvýznamná hra. Kdo flirtuje, nechce se vážně vázat. Svým milostným žertováním chce se vyhnout všemu tomu, co by mohlo vázat a přivést k manželství. Při takovém myšlenkovém postoji spatřuje muž v ženě jen hračku a ani žena přitom nebere muže vážně. Dojde-li přesto k manželství, zůstane vystřízlivělým a zklamaným manželům většinou odepráno štěstí, jehož by za jiných předpokladů byli mohli dosáhnout.

Mladí muži a mladé dívky měli by se — stejně tak jako starší muži a ženy — chovat vůči sobě vždy zdvořile; jejich vzájemné vztahy by se měly vyznačovat duchem opravdové lásky, aby se vzájemně poznali, sblížili a jeden druhého si vážili. Tímto způsobem se mezi nimi vytvoří trvalá pouta, která se jednou v pozdějším životě mohou osvědčit jako příjemná a velmi užitečná. Musejí se však bezpodmínečně zřici všeho toho, co je vyhrazeno pro manželství, aby si každý z obou partnerů mohl uchovat plnou svobodu jednání a rozhodování a aby dojmy ze zážitků nebyly ničím kaleny. To mladí lidé mohli společně vyrůstat, dále se

vyvíjet a prospívat v klidném zdravém ovzduší. Pak s nezkaženým nevinným srdcem a přece jen ne nevědomí a naivní, vstupují do manželství. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby rodiče své děti jemným způsobem poučovali, varovali je před nebezpečími, jimž jsou vystaveny, a aby jim otevřeli oči, aby mohly rozeznat pokušení, která je mohou přivést k přestoupení zákona lásky. Ostatně člověka, s nímž se chceme spojit na celý život, můžeme opravdu milovat jen tehdy, když jsme předtím pochovali, co vůbec znamená milovat. Pro tento účel je však rodina tou nejlepší školou.

M. T.

SKRYTÝ HLAD

mladého muže u stánku s jídlem a máte dojem, že už nikdy nemůže mít hlad. Společně s třemi špekáčky, talířem vlašského salátu, několika houskami, dvě porce zmrzliny nebo polárky, vše spláchne několika láhvemi kofoly a někdy to ještě zají ovocem. Ale za chvíli už má hlad znovu. Pospíchá proto k nejbližšímu obchodu a dopřeje si nějaký pamlskek. Je totiž obětí „skrytého hladu“. V čem je však příčina tohoto stavu? Odpověď je snadná.

On okrádá své dorůstající tělo o potřebné vitamíny a minerální a dopřává si sladká jídla, bez nichž by se snadno obešel. Z nedostatku vitamínu B-komplex se cítí unavený a líný. Na kůži se mu objevuje vyrážka, což ho velice mrzí. Kdyby uspokojil svůj vnitřní hlad, bylo by zase vše v pořádku.

Naše hospodyňky jsou hrdé na to, jak umí uvařit znamenitá jídla a upéci chutné zákusky. V okamžiku vám dovedou ušlehat bábovku či jemný koláč. Zato však nerady chystají a vaří zdravější pokrmy, mezi něž patří osvědčená čerstvá zelenina ze zahrádky. Dokonce si myslí, že vykousnutí ovocného salátu není žádný kuchařský výkon, poněvadž to nepočítá z trouby.

Následkem toho trpí celá rodina skrytým

hladem. Jejich strava se skládá z bílého chleba, z buřtů a párků, ze smažených brambůrků, z těstovin a sýrů, z pudingu, koláčů, bábovek, koblih a podobných výrobků s kávou, ze zmrzliny a mražených krémů a z dalších chudých bílých potravin. Ty sice obsahují velké množství kalorií, ale téměř žádné vitamíny a minerální.

Kdo chce ukojit skrytý hlad, musí jíst starobylá venkovská jídla, ze kterých byl dědeček silný a zdatný. Tato strava bezpečně utišila jeho vlčí hlad a umožnila mu pracovat na poli od slunka do slunka.

Snídaně má obsahovat předně ovocné šťávy nebo ovoce, tvaroh, jogurt, vejce, med, celozrnný chléb (Graham), mléko, ovesnou nebo šrotovou (i kukuřičnou) kaši s hrozníky, a nejenom kávu a koblihy nebo rohlíky.

V poledne nestačí narychlo koupené chlebičky, vajíčkový salát a sladká limonáda. Snězte raději čerstvý salát nebo jinou zeleninu, bílkoviny jako brambory pečené ve slupce, chléb Graham a zapijte to mlékem. (Místo zeleninového příkrmu může být lehce ovocné jídlo.)

A večere ať je co nejlehčí: tvaroh s ovocem a oříšky, k němu opečený celozrnný chléb s rostlinným tukem (Hera) a me-

MÁŠ NĚKDY HLAD mezi jednotlivými jídly? Necítíš uspokojení, i když hodně jíš? Je-li tomu tak, patříš mezi milióny lidí, kteří trpí „skrytým hladem“.

Naše obchody jsou plné zboží a nevíme, co je to hlad. Naše stoly se často prohýbají pod výběrem jídla. Jak je to proto směšné, že je tolik lidí, kteří jsou tlustí z přejídání, a přece mají hlad.

Dospívající mládež často trpí skrytým hladem a proto jí hltavě. Sledujte takového

dem. K tomu všemu stačí sklenice mléka.

Definice skrytého hladu není jednoduchá. Ale to, že člověk se nají až k prasknutí a ještě má hlad, má svůj důvod. Obvykle to bývá proto, že nejí stravu, kterou jeho tělo potřebuje.

Lidé dnes nejčastěji zapomínají na jídlo, které obsahuje vitamín B-komplex, železo a proteiny. Místo toho jedí stravu vysoce kalorickou, která vede k váhovému přebytku. Je paradoxní, že tlustí lidé bývají obvykle obětí skrytého hladu. Může to být zaviněno nedostatkem cukru v krvi. Jakmile jíš cukr, vlévá slinivka do krevního oběhu inzulín, potřebný k využití cukru. To vede k snížení hladiny cukru v krvi — často až pod normál. A nízká hladina cukru v krvi působí hlad. Lidé se snaží utišit tento hlad sladkostmi a koláči a získávají stovky přebytečných kalorií. Tak dochází k dalšímu přechodnému vzestupu a následnému poklesu hladiny krevního cukru.

Uspokojíš-li svůj skrytý hlad, budeš se nejenom cítit lépe, ale možná, že ubereš i na váze.

A JAK JE TO S VITAMÍNY?

Jsou lidé, kteří vydají obrovské částky za vitamíny, a potom očekávají záplavu energie, lepší spánek, zvýšenou výkonnost a klidnější nervy. Proč? Slyší o tom kdesi povídat — ovšem ne od lékařů — a tak skládají veškeré naděje ve vitamíny. Možná, že je ani nepotřebují, ale přesto je dychtivě kupují.

Snědí několik set domněle „záračných“ pilulek anebo vypijí celé litry nějaké „kouzelné tekutiny“. Možná, že nepotřebovali především vitamíny anebo alespoň ne nabízený druh. Snad jim chybí vitamín A a oni si koupili pouze vitamín C. Někteří lidé si snad zčásti přijdou na své, ovšem většina z nich není spokojena.

Jaké kouzlo je skryto ve slůvku „vitamín“. Jsou některé západní země, kde reklama dokáže slovem vitamín proměnit i nejbělejší chléb a nejhutnější mléko v žádané zboží. Důvěřiví lidé koupí a snědí

vše, co má v sobě mít vitamíny, a věří v úspěch. Teprve později přijdou k poznání, že se ošidili.

Věřte, že nejlépe nakoupíme vitamíny v obchodech s potravinami, ovocem a zeleninou. Máš-li přiměřenou, vyrovnanou stravu,

Vitamín B-komplex — celozrnné obiloviny, celozrnný chléb (Graham), pivo-
vaské kvasnice, med (B₁, B₂), ořechy, cibule.

Vitamín C — citróny a jiné ovoce, zelenina (zvláště zelená paprika a kyselé zelí), šípky, med.

Vitamín D — sluneční paprsky.

Vitamín E — tento vitamín získáš v celozrnném chlebu, ve šrotové kaši a v obilovinách (zvláště v klíčeném obilí); v rajsých jablíčkách.

Minerální soli — veškerá listová zelenina a plody, rostoucí v zemi jako brambory.

Vápník — mléko, zelená zelenina, med. Kdo chce mít pevné nervy a silné kosti, potřebuje tyto minerály nejen v dětském, ale i pozdějším věku.

Neobsahuje-li tvá strava tyto nezbytné složky, lékař ti poradí, potřebuješ-li vitamíny, případně ti je předepíše. Dr. J. F.

CTK

vu, obsahující nezbytné látky, jsou nepotřebné další vitamíny. Obsah vitamínů v čerstvém ovoci, v zelené listové zelenině, celozrnných obilovinách, v ořechách, v mléce, vejcích a v másle je mnohem vyšší než ve všech vychvalovaných tabletách.

Co myslíte, kde se získávají tyto lékařské vitamíny? Velká část pochází z potravy. K výrobě vitamínů slouží pivovarské kvasnice, obilné klíčky, rybí tuk, pšenice a podobně.

Cítíš-li se unaven a vyčerpán, porad se s lékařem. Zkontroluje tvoji stravu a poradí ti, které vitamíny případně potřebuješ. Doporučí ti dietu s bohatým obsahem vitamínů, které získáš z minerálních látek a z nejhospodárnějšího zdroje vitamínů — v potravě.

Člověk potřebuje denně vitamíny, které jsou obsaženy v potravinách. Jsou to:

Vitamín A — zelená, červená a žlutá zelenina; rybí tuk (játra).

„ČEHO KDO PŘI SOBĚ, NEB JINEM
NAPRAVITI NEMŮŽE, MÁ TO TRPĚLIVĚ
SNÁSETI A ČEKATI NA BOHA. A PROČ
BYS BLIŽNÍ NESNÁŠEL? VŠAK V MNOHÉM
ONI SNÁSET MUSEJÍ TEBE...“

(J. A. KOMENSKÝ)

DESET TISÍC POLOVICATÝCH KŘEŠTANŮ,
KOLIK JE TO CELÝCH KŘEŠTANŮ?
(MAT 5, 48; 7, 21–23)

VE SPOJENÍ JE SÍLA. NESMÍŠ VŠAK
SPOJOVAT DOBRÉ SE ZLÝM.

CÍM VÍCE POMÁHÁME NĚST BŘEMENO
BLIŽNÍM, TÍM LEHČÍ JE NÁŠE.

VÝROK: „VŠICHNI JSME ZAJISTĚ
ZHREŠILI“, VELMI USNADŇUJE
ČLOVĚKU HLEDÁNÍ. NYNÍ VÍME,
KDE JSME.

KRIVDY PÍŠ DO PÍSKU.

MOUDROST JE ČASTO BLÍŽE, KDYŽ SE
SKLONÍME, NEŽ KDYŽ SE POVZNAŠÍME.

BIBLICKÉ PARADOXY

Kdy je ztráta ziskem a zisk ztrátou

„Kdo nalezne svůj život, ztratí jej; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ (Mat 10, 39 Žilka)

Toto je jeden z paradoxních výroků Pána Ježíše, který v různých obměnách několikrát opakoval. Stává proti sobě hodnotu života tělesného a duchovního, časného a věčného. Kdo chce získat život pro sebe, ztratí jej. Ale ten, kdo jej ztratí pro Krista, život získá. Zistný život je ztracený život, darovaný život je nalezený, získaný život.

Je to opravdu paradoxní. Vždyť cílem snažení většiny lidí je dostat, vyhrát, získat, uchvátit, vlastnit. Jako příklad se často uvádí Mrtvé moře, které stále přijímá a nedává; ale ve skutečnosti tomu tak není. Do Mrtvého moře denně přitéká korytem Jordánu kolem sedmi miliónů tun čerstvé vody. Protože hladina Mrtvého moře leží asi 400 metrů pod hladinou ostatních moří, voda z něj nemůže odtékat. Ale přesto moře neochuzuje vyprahlou zemi o to nejcennější, naopak, svou mimořádně příznivou polohou umožňuje silné vypařování. Tim vznikají časté deště, které přináší život rostlinstvu, zvířatům i člověku. Věčný sníh hory Hermon a vody řeky Jordánu vděčí za své bytí silnému vypařování Mrtvého moře. Z moře se těží sůl, křída a cenné minerály. Tak moře vydává víc, než přijímá. Přijímá, protože dává.

Nejvíce získává, kdo nejvíce dává, proto je „blazenější dávatí než brátí“. (Skut 20, 35) Největší poznání získáme, když se o ně budeme dělit. „Člověk štedrý bývá bohatší...“ (Přisl 11 25)

Obohatit se dáváním, získat ztrátou je opravdu podivné. Pán Ježíš vysvětlil tuto pravdu příkladem z přírody: „Amen, amen pravím vám: zrno pšeničné padne v zemi neumře-li ono samo zůstane, a pakliž umře, mnohý užitek přinese.“ (Jan 12, 24) Život vyvěrá ze smrti. Símé musí zemřít, aby vydalo nový život. Ačkoli je zdánlivě vyhozeno a ztraceno v půdě, je to jediná cesta, jak jej znovu nalézt a to v mnohem hojnější míře. Pro nový vznik a nový život je nutný zánik a smrt, takový je neměnný zákon přírody. I vadnoucí a padající listí když zetleje, obohatí půdu a tak dává předpoklady pro vznik nového života. Smrt je podivnou cestou k životu.

V duchovním životě je tomu podobně. Časný život musí být ztracen, obětován, aby mohl být získán život mnohem bohatší. Ten, kdo odmítá vzdát se tohoto života, ztratí nakonec oba. Pán Ježíš chtěl na příkladu pšeničného zrna osvětlit nutnost své oběti. Nebýt jeho ukřižování, nebylo by ani vzkříšení, tudíž ani spasení. Nejen nepřátelé Kristovi, ale i jeho učedníci se domnívali, že jeho smrt znamená konec, ale ukázalo se, že byla ve skutečnosti počátek nového života. Vstal z hrobu, aby „nesl

ovoce mnohé“. Počátek jeho velekněžské služby v nebesích přinesl o letnicích hojnou úrodu. Tim, že se Ježíš vydal smrti, zachoval nejen svůj život, ale získal život věčný i pro nás.

Tváří v tvář nadcházejícímu pronásledování a mučení Kristus varoval své učedníky před pokušením zachránit si život tím, že by na úkor čistého svědomí ustupovali ze svých zásad. Od Tertulliana se dovídáme, že se pohanští soudcové snažili přimět křesťany, aby se zřekli své víry, vyzváním: „Zachraňte si život“ nebo „Nechtějte ztratit život“.

Apoštol Pavel prohlásil před svým umučením, že jeho „koruna spravedlnosti“ je zatím odložena, ale bude mu předána v den Kristova příchodu. Nerozumieli mu, že sice připravili o hlavu, ale on získal korunu života, zatímco císař ztratil korunu i život.

Jan Hus, stojící na hranici uprostřed plamenů, zpíval: „Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou,“ až do chvíle, kdy jeho hlas umkl navždy. Zemřel v jistotě života věčného.

Kdo zanedbává nebo obětuje duchovní zájmy pro časný zisk, kdo zapírá Pána, aby ušel výsměchu, pronásledování nebo mučení, ztratí vše, co se snaží získat v tomto i v budoucím životě.

V raných dobách křesťanské církve byl výrok Pána Ježíše brán tak doslovně, že mnozí usilovali o to, aby byli pronásledováni, a tak, mnohdy zbytečně, ztráceli své životy. Pán Ježíš neměl na mysli tento extrém, ale denní obět křesťana pro Krista a pro bližního. Slovo „život“, jak je použito v tomto textu, znamená totéž co „já“. Sebezapření je zákonem sebezáchovy, života. Nejkrásněji to vyjadřuje příklad mateřské lásky. Matka pro dítě doslova ztrácí svůj život v té nejušlechtlejší podobě sebezapření a nesobecké obětivosti.

Obět se definuje jako výměna něčeho cenného za něco cennějšího. Vždy, když Kristus na člověka žádá, aby pro něj něco obětoval, pak jen proto, že mu chce dát něco mnohem lepšího. Bohatý mládenec odmítl Ježíšův požadavek, odmítl zaplatit cenu dokonalosti a ztratil proto své bohatství i výsadu být počítán mezi skutečně bohaté, ty, kteří jsou „dědicové Boží“ a „spoludědicové Kristovi“.

Chceme-li dosáhnout tohoto dědictví — nového života, musíme nutně ztratit starý. Kdo kráčí životem bez omezování svého sobectví, chamtivosti, vášně, volné zábavy, kdo opouští své povinnosti, zapírá Krista a zavrhuje pravdu, ztratí nakonec vše. Ale ten, kdo je ochoten, je-li toho třeba, obětovat pro Krista své pohodlí, radosti tohoto života, své sobecké zájmy, obětovat své já — svůj život, ten se dočká naplnění své největší naděje — získá věčný život. Vždyť právě to Ježíš zaslíbil: „Kdo nalezne svůj život, ztratí jej; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“

DUŠE NAŠE JAKO PTÁČE UNIKLA

Chci vám vyprávět o malé příhodě z mého dětství. Stalo se to již před mnoha lety, ale dosud se na to živě pamatuji.

Byl krásný teplý večer. Pod nekonečným, bezmračným nebem

se vysoko nad domky vznášely švitořící vlaštovky. Seděl jsem nedaleko velkého smrku a přihlížel jsem jejich veselé hře. Náhle moji pozornost upoutalo něco třepotajícího se v nejvyšších větvích smrku. Na dálku jsem nemohl rozeznat, co to je. Měl jsem dojem, že se ve vrcholu stromu zachytil netopýr. Má zvědavost byla tak velká, že jsem neodolal a vylezl jsem na strom. Musel jsem vynaložit velké úsilí, než jsem se dostal k cíli. K mému překvapení jsem však nenašel netopýra, ale vlaštovku, jejíž obě nožičky byly zamotané do dlouhé černé nitě. Nit byla

několikrát omotaná kolem větve stromu. Dodnes si nedovedu vysvětlit, jak se mohla vlaštovka do nitě zaplést. Byla již téměř vyčerpaná zápasem o život. Křehovitě mlátila křídly a marně se pokoušela o vyproštění. Vše bylo ale zbytečné. Každým pohybem se smyčka ještě více zatahovala.

Přetrhl jsem nit, vlaštovku uкрýl do kapsy. Jakmile jsem byl zase na pevné zemi, vyprostil jsem ji ze spleti nití. Do příštího rána se zotavila natolik, že s radostným štěbetáním vyletěla, jakmile jsem otevřel košíček, ve kterém nocovala.

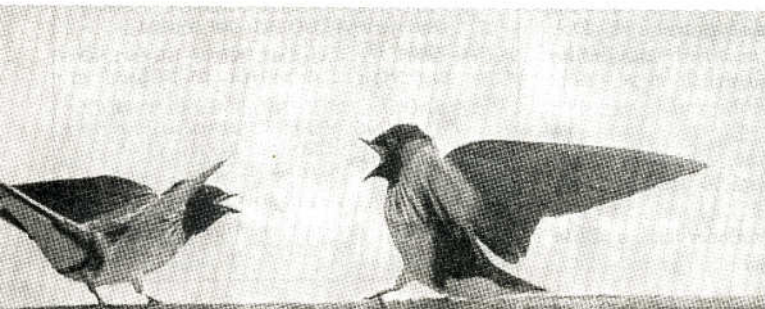
Dnes, po mnoha letech, se mi často při čtení Pisma tato příhoda z dětství vybaví. Takový chyčený ptáček je velmi výstižným obrazem zajetí člověka. Všichni bez výjimky jsme upadli do nastrožené satanovy sítě. Svými pouty chce ovlivňovat náš život. Tuto skutečnost si musíme, i když nechceme, přiznat. Celé lidstvo vězí v okovech hříchu a smrti. Naše situace není však beznadějná, protože je zde Ježíš Kris-

tus, který nás přišel zachránit. Cílem našeho života je oprostít se z okovů hříchu. Kdo však slepě a bez účasti přehlíží tuto okolnost, žije zbytečně.

Z pout zla se nemůžeme vyprostít právě tak jako malá vlaštovka, o které jsem vám vyprávěl. Veškeré úsilí člověka o osvobození vlastní silou ještě vždy ztroskotalo a nepodaří se ani v budoucnu. Jak může člověk získat svobodu nebo ji dát jiným, je-li sám zajatcem a otrokem?

Co však nemůže dokázat člověk, to pro nás učinil Kristus. Zaslíbení: „Protože jestližež vás Syn vysvobodí, právě svobodní budete“ (Jan 8, 36), převyšuje vše zemské. Toto zaslíbení září jako jasná hvězda na večerním nebi.

Jedině ten, kdo přijal vykoupení v krvi Ježíše Krista, Syna Božího, získal úžasnou svobodu dítek Božích. Může zvolat s Davidem: „Duše naše jako ptáče unikla osídla ptačníků; osídlo se ztrhalo a unikli jsme. (Žalm 124, 7)

NOVÉ LITURGIE LUTHERÁNSKÉ CÍRKVE

Nová kniha s výňatky z Písma svatého a nová liturgie křtu byly dány do užívání v severoamerických lutheránských sborech se souhlasem Inter-lutheránského výboru pro bohoslužbu. Podle duchovního Stanley Schneidera, tajemníka výboru pro liturgické texty, nová kniha se „ohromně“ shoduje s římsko-katolickým systémem.

Do nové liturgie bylo včleněno vkládání rukou, pomazání olejem, a při křtu svíce a bílé roucho. Lutheránská církev až dosud nepoužívala při křtech všechny tyto liturgické úkony.

JEDENÍM MASA PROTI NÁBOŽENSKÝM PŘEDSUDKŮM

Atheistické středisko v Indii se snaží bojovat proti náboženským předsudkům zavedením požívání hovězího a vepřového masa. Rozdíl ve stravování, které existují ve zvycích různých kast a společenských vrstev, izolují jedny od druhých a podle názoru jednoho z představitelů atheistického centra, konzumace masa osvobozuje lidi od předsudků a tím je sjednocuje. Dále uvádí, že většina Hindů maso nejí, moslimové se vyhýbají vepřovému a část ostatních Indů jsou přísní vegetariáni.

EVAKUACE ADVENTISTŮ

Na malém ostrově blízko pobřeží Islandu, vybuchla sopka, která byla již po dlouhou dobu v nečinnosti. Na obydlí obyvatel dopadal žhavý popel a tekoucí láva.

Podle zprávy předsedy Severoevropsko-západoafrické divise W. D. Evely na ostrově žilo padesát adventistů, kteří byli spolu se svým kazatelem evakuováni na Island. Část modlitebny adventistů byla výbuchem zničena. S. B. Johansen, předseda Islandského sdružení, oznámil, že o všechny evakuované pečují islandští adventisté.

VÝBOR PRO CHARISMATICKÉ HNUTÍ

Několik vedoucích bratrů ze všech částí světa se sjelo do Camp Cumby — Gay ve státě Georgia. Zúčastní se zasedání výboru, jež se bude zabývat otázkou charismatického hnutí (hnutí přičítané pů-

sobení a projevům Ducha). Vzhledem k vzrůstajícímu důrazu, který se klade v různých denominacích na mluvení jazyky, práce výboru má pro církev životní důležitost. Mezi členy této komise jsou i dva zástupci Evropy — Jean Zurcher, tajemník Evro-afriické divise a J. N. Paulsen z teologického oddělení Newbold College v Anglii.

NOVÝ EKUMENICKÝ PŘEKLAD NOVÉHO ZÁKONA

V Paříži byl vydán ekumenický překlad Nového zákona ve francouzštině. Na jeho přípravě se podílelo více než sto protestantských, katolických a pravoslavných filologů — specialistů.

OPRAVDOVÉ PROBUZENÍ V USA?

„Zdá se, že konečně přišlo velké náboženské probuzení, které před dvaceti lety předpověděl evangelista Billy Graham.“ Tato slova napsal J. S. Gimlin v „Editorial Research Reports“, kde se zamýšlí nad současnou „probuzeneckou vlnou“, která se šíří především v USA mezi mladými lidmi. Ve svém článku dále uvádí: „Za zvuků divoké ‚rock'n'rollové‘ hudby a v doprovodu zástupů mladých ‚Ježíšových lidí‘ ovládá ‚Superhvězda‘ Ježíš Kristus americké scény.“

Toto moderní hnutí silně ovlivňuje nejenom život mnohých náboženských skupin a denominací, ale i velkých a tradičních církví. Tak např. podle střízlivých odhadů je jím ve Spojených státech zasaženo asi 20 000 katolíků, dokonce i značné množství kněží. S obavami pohlíží na toto hnutí židovští duchovní, protože vlna „Ježíšových lidí“ způsobila, že se ročně hlásí ke křesťanství šest až sedm tisíc mladých Židů.

HEBREJSKO-KŘESŤANSKÉ CENTRUM V MADRIDU

Kardinál Vincente Enrique y Tarancón vybudoval v Madridu nové hebrejsko-křesťanské studijní středisko. V oficiálním prohlášení se praví, že centrum bude mít za úkol informovat o běžných křesťansko-židovských vztazích a bude základnou pro studium počátků a vývoje judaismu a jeho historických vztahů s křesťanstvím.

Ve Španělsku žije okolo 10 000 Židů, kteří jsou soustředěni hlavně v Madridu a v Barceloně.

NEPÁLSKÝ KRÁL PRONÁSLEDUJE KŘESŤANY

V nepálském království připravuje vláda vydání nového zákona, podle něhož musí být každý, kdo se hlásí ke křesťanství nebo čte bibli, potrestán pokutou 100 rupií. Je to částka, která odpovídá měsíčnímu výdělku dělníka. Jestliže ně-

kdo sám studuje bibli, zřekne se hinduismu nebo buddhismu a stane se křesťanem, má být potrestán ročním vězením. Ten, kdo jiného ovlivní, aby uvěřil v Krista, bude uvězněn na tři roky. Za kázání a křest stanoví zákon šest let vězení. Tyto zprávy podala informační služba evangelické aliance „Wetzlar“.

AUSTRALSKÉ MĚSTO PŘESTÁVÁ S KOUŘENÍM

Město Bathurst (17 000 obyvatel), ležící asi 160 km na západ od Sydney, je první australské město, jehož všichni obyvatelé se rozhodli přestat s kouřením. Toto rozhodnutí učinili tehdy, když se dověděli, že ve Francii je město, které se pod vlivem církve adventistů s. d. stalo městem nekuřáků. Představitelé Bathurstu se obrátili na církev adventistů se žádostí, aby v rámci tzv. „pětidenního plánu“ byly i v jejich městě provedeny přednášky proti kouření. Výsledek byl takový, že ke dni 4. března t. r. se rozhodli všichni občané, že přestávají s kouřením cigaret, doutníků i dýmek.

OBĚTI ATOMOVÉ BOMBY V KOREJI

Člen japonského lékařského sdružení dr. T. Kawamura nedávno vyzval Národní radu církví v Japonsku, aby se bez odkladu zabývala problémem pomoci obětem atomového záření v Koreji. Podle jeho vyjádření žije dnes v Koreji asi 20 000 osob, jež trpí na následky radioaktivního ozáření při svržení atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki. Tito Korejci byli tenkrát nasazeni v uvedených městech ve zbrojních továrnách a po obnovení nezávislosti Koreje se vrátili do své vlasti.

Při japonských reparacích vůči Koreji nebylo s těmito poškozenými vůbec počítáno. I když všichni Japonci, kteří byli stejným způsobem poškozeni, dostali odškodné, zůstávají uvedení Korejci bez finanční pomoci. Dr. Kawamura vyzývá japonské křesťany, aby se zasadili za rychlé odčinění této krivdy.

ZNEČIŠŤENÁ ŘEKA ZNEMOŽŇUJE KŘEST

Vysoký stupeň znečištění vody v anglické řece Lark (hrabství Cambridge) je důvodem pro rozhodnutí, jež učinil výbor baptistického sboru v Islehamu, že v ní nadále nebudou křtít nové členy sboru. Podle vyjádření kazatele Toma Chippera je tak porušena více než stoletá tradice. Již od poloviny minulého století křtili islehamští kazatelé výhradně v řece Lark.

Je málo takových, kteří si uvědomují vliv životních maličkostí na vývoj povahy. Ve skutečnosti není nic, s čím přijdeme do styku, maličkostí. Rozmanité příhody, které prožíváme každý den, mají za úkol vyzkoušet naši věrnost a prověřit nás k vyšším úkolům. Dodržováním zásad ve všedním životě si zvykáme klást povinnost nad zábavu a záliby. Takto vycvičená mysl nezakolísá při volbě mezi dobrem a zlem jako třtina, třesoucí se ve větru; přidrží se povinnosti, protože navykla věrnosti a pravdě. Zachováním věrnosti v maličkostech získává mysl sílu zachovat věrnost i ve velkých věcech.

Poctivost má mnohem větší cenu než zlato Ofiru. Bez poctivosti nemůže nikdo dosáhnout čestného postavení. Povaha se však nedědí. Nelze ji koupit. Vysoká mravní úroveň a vynikající duševní schopnosti nejsou dílem náhody. Nejvzácnější dary nemají ceny, jestliže se stále nezdokonalují. Utváření ušlechtilé povahy je celoživotním dílem, výsledkem pilného a vytrvalého úsilí. Bůh poskytuje příležitost; úspěch závisí na tom, jak ji kdo využije.

EGW

